

CİLT:3

SAYI:17

KASIM 1965

YAZI HEYETİ

İmren AYKUT

*

Fazlı AYVERDİ

*

Nihat BATUR

*

Oktay EMED

*

Zeki ERGİNSU

*

Şemsettin GÜLER

*

Erol MANİSALIOĞLU

*

Rıdvan YÜKSELEN

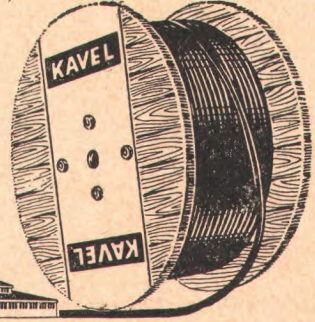
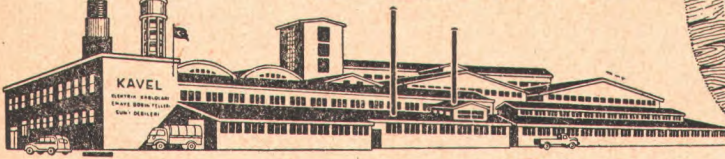
İKTİSAT DERGİSİ

2.5 Lira

17

KAVEL

Kablo ve Elektrik Malzemesi Ltd. Şti.
İSTİNYE — İSTANBUL

Daima Standartlara Uygun,
Laboratuar Kontrolunu haiz,
En üstün kalite imalât yapar.

- ☆ Plastik İzoleli Elektrik Kabloları
- ☆ Suni deriler ve Yer muşambası
- ☆ Emaye Bobin telleri

Telefon : 63 34 00 — 63 34 01 Telgraf: KAVELKABLO — İSTANBUL

Gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

REKLÂM TARİFESİ

Arka Kapak	750 Lira
Ön İç Kapak	500 Lira
Arka İç Kapak	500 Lira
İç Sahifeler	400 Lira

İKTİSAT DERGİSİ

MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ

C İ L T : I I I

S A Y I : 17

K A S I M 1965

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED

Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

Fiatı: 2.5 TL. Yıllık : 30 TL. Altı Aylık: 15 TL.

İ Ç İ N D E K İ L E R

2. Yabancı Memleketlerdeki Amerikan Yatırımları	Ercüment ARTUN
9. Ayın Ekonomik Olayları	Oktay EMED
Nihat BATUR
11. Sermaye Şirketlerinde İştirak Münasebetlerinin
Çdenecek Vergi Miktarlarındaki Tesiri	Adnan TAYAR
18. Sendikaların Ücret Politikasının Ekonomik
Sonuçları	Engin ÜNSAL
26. Müşterek Pazar Memleketlerinde İşçiliğin Saat
Değeri	Çev. Erol EVGİN
Çev. T. BERKER
29. Değişen Marksizm I	Dr. Nazif KUYUCUKLU
31. İşyeri - İşkolu Sendikası ve Yargıtay Kararları	
34. Karma Ekonomi Sisteminde Plânlama ve Geliş-
me	Ernest PARSONS
39. Cemiyetten Haberler	* * *

*Sevgili Okurlar,
Cumhuriyet Bayramınız
Kutlu ve Mutlu Olsun.*

İKTİSAT DERGİSİ

Ekonomik Durum

Yabancı Memleketlerdeki Amerikan Yatırımları

Derleyen: Ercüment ARTUN

Sosyal Sigortalar

K. Gen. Md. Müfettişi

Tehlike mi yoksa Fayda mı Var?

Amerikan Yatırımlarının yoğunluk ve devamlılık arzemesi Avrupa'nın Dolar karşısında birleşmesinin bir sonucu olmuştur. Avrupa ülkelerinin Amerika'dan vaki döviz alacaklarını altın'a çevirmek istemeleri, ticarî muvazenelerindeki fazlalıklarını dolar olarak muhafaza etmeleri, doların Avrupa'da yatırım yapılması için Amerikalıları terk etmesine sebep olmuştur.

Bu hadise, Amerikalılara Avrupa'da sanayi firmalarının şube açmalarına imkân vermek için Avrupalıların dolar rezervelerini Amerika'ya sanki ikraz ediyorlarmış intibasını vermektedir.

Yabancı memleketlere Amerikan yatırımlarının şumulü nedir? Hangi memleketlere tevcih edilmektedir? Hangi faaliyet kollarına tahsis edilmektedir? Neden Amerikan Sanayicileri faaliyetlerini dış ülkelere yaymaktadırlar? Bu yatırımlar dış ülkelerde nasıl karşılanmakta ve ne gibi meseleler ortaya çıkmaktadır?

Şimdi yazımızda bu konuları incelemeğe çalışacağız.

I — Ne kadar? Nerede ve Nasıl?

A) Ne Kadar? 1964'te 41 milyar Dolar.

Direk Amerikan yatırımlarının 1962 ye nazaran 1963 gelişmesi aşağıdaki tabloda gösterilecektir.

Direk Yatırımlar : (Milyon Dolar)

	1962	1963
Yılbaşı Değeri	34.667	37.226
İlave edilecekler :		
Yeni kapital yatırımı	1.654	1.888
Tekrar yatırıma tahsis edilen kârlar	1.198	1.565
Çeşitli	293	034
Yıl sonu değeri	37.226	40.645

Böylece yabancı memleketlere Amerikan yatırımlarının 1963 yılında 3,4 milyar dolar arttığı, geçen yıla oranla yatırımlarda sür'atli gelişme olduğu, bunun müteakip senelerde daha da artacağı anlaşılmaktadır.

B) Nereye? Bilhassa Sanayi Ülkelerine :

Lâtin Amerika ülkelerine yapılan Amerikan yatırımları 1950-1963 devresinde sadece bir misli arttığı halde Avrupa ülkelerine yapılan yatırımlar aynı devrede altı mislinden fazla artmış ve bu artış bilhassa 1962 yılında başlamıştır.

1963 yılında Avrupa ülkelerindeki yatırım 421 milyon dolar arttığı halde aynı devrede Lâtin Amerika'daki artış 233 milyon dolar olmuştur.

Alman sanayicileri gibi Amerikalılar da Lâtin Amerika'ya bırakarak gayretlerini Avrupa'ya teksif etmişlerdir. 1963 te Fransa'da realize edilen Amerikan yatırım tutarı 205 milyon dolardır. Bu miktar aynı yıl hemen hemen bütün Lâtin Amerika ülkelerinde realize edilenlerin yekûnuna müsavidir.

Yatırımdan faydalanan diğer Avrupa memleketleri şöyle sıralanmaktadır: İngiltere 392 milyon dolar, Almanya 296 milyon, İtalya 114 milyon, Belçika, Lüksemburg 65 milyon, İspanya 63 milyon, Hollanda 61 milyon dolar.

Netice olarak 1961 yılında Lâtin Amerika'ya yapılan yatırımlar heyeti unumiyenin 1/4, Avrupa yatırımları ise 5. sırada iken 1963 te bunun tam tersi olmuştur. Burada şunu belirtmek uygun olacaktır ki Avrupa'daki yatırım artışı Amerikan Firmalarının Avrupa şubelerinin oto

finansmanı şeklinde olduğu halde Latin Amerika'da, mevcut teşebbüslerin sermayelerine yeni iştirakler şeklinde olmuştur.

Aşağıdaki tablo (yan tablo) yatırımların cins, miktar ve çeşitleri hakkında daha geniş bilgi verecektir.

Amerikan Yatırımları Dağılışı	(Milyon Dolar Olarak)	Demir ve						
1950	1963	Bayındırlık	Madenler	Petrol	Diğer Sanayi	Ticaret	Çeşitli	
Bütün Bölgeler Yekûnu	11.788	40.645	2.051	3.350	13.698	14.890	3.305	3.351
Latin Amerika »	4.445	8.657	710	1.093	3.094	2.103	881	776
Avrupa »	1.773	10.351	40	55	2.828	5.610	1.234	585
Diğer Avrupa Ülkeleri »	1.096	5.880	8	45	1.498	3.095	797	438
Türkiye »	16	112	—	500.000 \$ az	89	11	9	4
Afrika »	287	1.423	9	351	701	176	81	105
Asya »	1.001	2.787	38	31	1.925	420	200	170
Orta Doğu »	692	1.274	3	1	1.207	33	10	21
Uzak Doğu »	309	1.510	35	31	718	387	191	149
Atlantik »	256	1.463	1	70	496	728	81	88
Çeşitli »	487	2.697	793	210	1.521	108	82	238

C) Nasıl? Avrupa'da Sanayie Yatırıldığı Halde Lâtin Amerika'da Ham Madde İşletmelerine Yatırım Yapılmaktadır:

Yukarıdaki tabloda görüleceği veçhile Avrupa'daki yatırımların yarısı sanayi sahasında realize edilmiştir. (10.351 üzerinden 5.610 milyon dolar) Lâtin Amerika'da ise maden ve petrol branşı yatırımların yarısını teşkil etmiştir. (4.187 milyon dolar)

Son araştırmalara göre Amerikalılar, gelişme halindeki ülkelerden temin edecekleri iptidaî maddelerle hem Amerika'daki sanayileri hem de bu sanayiin Avrupa şubeleri ihtiyaçlarını sağlama yoluna gitmektedirler.

Kanada bu konuda hususiyet arz etmektedir. Bu ülkedeki Avrupa yatırımlarının yarısı sanayie yarısıda iptidaî madde işletmelerine tahsis edilmiştir.

Hollanda, Fransa, İtalya'daki ticaret sahası yatırımlarında Almanya ve İngiltere'ye nazaran fazlalık dikkati çekmektedir. Buna mukabil Fransa'daki petrol yatırımları Almanya, Hollanda ve İtalya'ya nazaran zayıf bulunmaktadır.

II — Amerikalılar, Yabancı Memleketlerde Niçin Yatırım Yapmaktadırlar?

Kâr : İncelemeler Şu Meseleyi Gayet İyi Açıklamaktadır:

Amerika'da kurulu firmaların dış ülkelerde kurulan şubeleri Amerika'dakilerden daha fazla kâr sağlamaktadır. Amerika firmalarının hemen hemen yarısı, yabancı ülkelerdeki kâr imkân ve kolaylıklarının Amerika'dan fazla olduğunu bildirmişler, dörtte biri durumunun iyi olduğunu beyan etmişlerdir. Otomobil sanayii gibi transformasyon sanayii, üretim bakımından çok iyi çalışmaktadır. Yabancı ülkelerdeki üretim, kapasitenin % 90 ı ise bu nisbet Amerika'da % 85 tir. Aynı teşebbüsler gelecek yıllarda satış artış nisbetinin yabancı memleketlerde % 11 olacağını hesaplamakta bu oranın Amerika'da % 6 yı geçmiyeceğini tahmin etmektedirler.

Yeni Pazarların Cazibesi :

Bu cazibe işin en yararlı cephesini teşkil etmektedir. Ana müesseseler yabancı ülkelerde kurdukları tesislerle, meselâ ortak pazar ülkelerinde olduğu gibi, gümrük yönünden herhangi bir hendikapla karşılaşmamaktadırlar.

Son olarak, yabancı ülkelerde yatırım yapmağa Amerikalıların meyletmelerinin bir sebebi de Amerika'da kredi bolluğu ve ucuzluğudur.

Amerikan Hükümetinin Durumu :

Amerikan sanayicilerini dış memleketlerde yatırım yapmağa ve şubeler açmağa sevkeden sebeplerin incelenmesi, tediye muvazenesine zarar verdiği halde sermaye ihracına Amerikan Hükümetinin niçin mümanaat etmediğini pek izah etmiyecektir.

İki sebep Hükümetin durumunu gayet iyi açıklamaktadır:

1 — Amerikan Hükümeti liberal an'anaye sadakat göstermekte ve sermaye hareketlerinin serbestliğini frenliyecek tedbirler almaktan kaçınmaktadır. Sadece, 1963 Temmuz'unda, «Faiz Hadleri Muvazene Vergisi» projesi ile, krediler biraz kısılmış, Amerikalıların yabancı hisse senetleri satın almaları tahdit edilmiştir. Filhakika bu tedbirler, sermaye ihracatının yarısını teşkil eden yatırım hareketine hiç tesir etmemiştir. Diğer taraftan, 1963 ün ikinci yarısında sermaye çıkışlarında hafif bir azalma olmuş ise de 1964 senesindeki artış hızlı bir tempo takip etmiştir.

2 — Amerikan makamları, haricteki Amerikan yatırımları iyi bir durumda olurlarsa uzun süre Amerikan tediye dengesinin garantisini teşkil edeceklerini hesaplamaktadır.

III — Bu Bir İyilik mi Yoksa Kötülük mü?

Yatırımların mahzurları, kabul eden memleket yönünden faydalarından daha mı fazladır? Bu sorunun cevabını ekonomik ve politik bakımlardan vermeğe çalışacağız:

Ekonomik Bakımdan :

Amerikan grup veya şirketleri Avrupa'da yatırım yapıyor ve şubeler açıyorlarsa bunu para kazanmak için yaptıkları aşikârdır. Yerleştiği memlekete zenginlik getirmekte ve millî üretimin artmasına yardım etmektedirler. Diğer taraftan, Amerikalıların çalışma ve üretim metodları yerli teşebbüslere iyi bir misâl teşkil ettiği gibi bir mayaya mahiyetinde olmaktadır. Bu husus bilhassa Amerikalıların ülkelerine gelip kurdukları sanayi için lüzumlu malî kaynak ve teknolojiye mahrum gelişmemiş ülkeler için tamamen doğru ve varittir.

Bir parça gelişmeden sonra mesele bambaşka bir hüviyet kazanmaktadır. Şimdi meseleyi izah gayesiyle biran için Amerikan yatırımlarını bırakıp genel olarak bir ülkedeki yabancı yatırımlardan söz edeceğiz. (Hâlen aktüel mesele bilindiği üzere sadece Amerikan yardımları için ortaya çıkmaktadır)

Filhakika, yabancı memlekette yatırımı yapan bir firma, ekseri

milli rakip firmalara nisbetle önemli avantajlardan faydalanmaktadır. Meselâ herhangibir teknik işletme kuran yabancı firma, yerli firma gibi araştırma ve mükemmelleştirme masraflarına maruz değildir. Bu şekilde genel masrafları daha az olacak, ana firmanın yeniliklerini ay-
nen ve masrafsız uyguluyacaktır. Bu husus İngiltere'de de imâl edilen otomobillerin fiatlarının aynı firmanın Avrupa'da imâl ettiklerinden daha fazla olmasıyla isbatlanabilir.

Politik Bakımdan :

Aşağıdaki tablo meselenin önemin göstermektedir :

1963 yılında Amerikan yatırımlarının brüt milli gelire oranı:

	A. Yatırımı	Milli Gelir	Oran
Panama	0,6	0,43	140 %
Venezüella	2,8	6,2	45 %
Kanada	13	30,8	42 %
Arjantin	0,8	6,8	11,5 %
Brezilya	1,1	9,2	10 %
İngiltere	4,2	67,2	6,2 %
Almanya	1,8	72,4	2,5 %
Fransa	1,2	60,8	1,9 %
İtalya	0,7	35,3	1,9 %

Panama'da Amerikalıların karşılaştıkları güçlükler herkesin malûmudur. Yine bilinmektedir ki Kanada Hükümeti Amerikan yatırımlarının azametinden endişelenmeğe başlamış ve tahdit imkânı aramağa koyulmuştur. Filhakika Kanada sanayiinin % 60 ına Amerikalıların sahip olmasının iki memleket arasında önemli problemler doğuracağı her zaman söylenebilir. Amerika kadar liberal olan İngiltere de, Rootes Firmasının Chrysler Firmasının kontroluna girmesi uzun boylu tenkid edilmiştir. Avrupa ülkelerinde yatırımlar iyi taksim edildiğinden pek önemli mesele olmadığı söylenebilir. Fakat iş o kadar basit değildir.

Eğer bir memlekette yabancı yatırım milli gelire oranla % 1,7 ise ve bu yatırım çeşitli iş ve sektörlere taksim edilmişse bağımsızlığı için hiçbir tehlike varit olmadığı söylenebilir. Eğer yatırımlar muayyen işlere ve sektörlere tahsis edilmişse netice tamamen başka olur. Meselâ Fransa'da 1963 yılında Simca otomobil firmasının Chrysler Amerikan Firmasının kontroluna girmesiyle, 100 milyon dolar döviz çıkışı olmuştur ki bu miktar aynı yıl içinde Fransa'da da realize edilen Amerikan yatırımlarının yarısından fazladır.

Modern ve büyük sanayi memleketlerinin ekonomik gelişmeleri

ile politik varlıkları, ecnebi kontrolü altında pek kolay yapılamıyacak olan bazı önemli sanayilerin mevcudiyetine bağlıdır. Meselâ Başkan Jonson'un, büyük aeronotik ve elektronik Amerikan firmalarının ecnebi kontrolüne geçmesini memnurlukla seyredeceği düşünülemez.

Bilindiği gibi bu firmaların millî savunma, uzay araştırmalarının geliştirilmesi için önemi herkesçe kabul edilmiştir ve Hükümet inceleme anlaşmaları namı altında bu firmalara her yıl milyonlarca dolarlık yardımda bulunmaktadır.

Fransa'da Simca'nın Chrysler'in kontrolüne girmesi Hükümetin hoşuna gitmemiştir. Yöneticiler bunun otomobil sanayiinde millî bir vahdete gidilmesini önleyeceğini düşünmüşlerdir.

Elektronik Bull Firması mali sıkıntıya girdiğinde muayyen yardım hisselerini almışsa bu Hükümetin millî bir teknolojiyi temsil eden firmanın yabancı kontrolüne girdiğini görmek istememesindendir. Aynı durum bahis konusu olsa idi Amerikan Hükümetinin yerli firmayı kontrolüne almak isteyen yabancı firmalara azamî güçlükleri çıkarması muhtemeldi.

Netice olarak, yabancı yatırımlar, özellikle Amerikan yatırımları bir ülke için tam manasiyle iyilik veya fenalık teşkil etmezler. Aşırı vatanseverlikle hareket edip bu yatırımları bertaraf etmeğe çalışmak millî ekonominin menfaatlerine aykırı düşebilir. Ancak, bu yatırımların bulundukları yabancı ülkelerde önemli bazı sanayi kollarını ele geçirdiği ve vüs'at kazandığı zaman siyasî sahayı da etkileyebilecek ekonomik meseleler doğurması lâzımdır. Bunu da milletlerin ekonomik kalkınmaları için yapacakları ilmi araştırmalarla sağlayabilecekleri aşıkardır.

3 AHBAP ÇAVUŞLAR

GÜR HALI SÜPÜRGESİ,

GÜR MEYVE PRESİ,

Minik HALI SÜPÜRGESİ

TÜRKİYE G. SATICISI
GÜR
Tic. Ltd. Şti.
Ulus Ankara

Ayın Ekonomik Olayları

Hazırhyanlar : Oktay EMED

Nihat BATUR

1 — Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından hazırlanmakta olan 1966 programına göre özel sektörün sanayi yatırımları için finansman ihtiyacı, 1965 yılına göre % 22,1 fazlalıkla 911 milyon lira olacaktır. Bunun 332 milyon lirası yerli sermayeden, 68 milyon lirası iç kredilerden, 382 milyon lirası yabancı sermayeden, 129 milyon lirası da dış kredilerden temin edilecektir.

2 — Kalkınan memleketlerin karşılaştıkları malî meseleleri görüşmek ve hal yollarını bulmak üzere İsrail'de 35 memleketin iştirakiyle bir konferans toplanmıştır. Konferansta muhtelif görüşler tartışılmış ve sonunda iştirak eden devletler genellikle Mendes France ile İsrail Bankası Genel Müdürü Dr. Horowitz'in tekliflerini benimsemişlerdir.

Mendes France, uluslararası ödeme sisteminde altın standardının ham madde ve uzun vadeli istihlâk maddeleri stokuna dayanan ilâve para ihtiyatlarıyla tamamlanmasını ve bunların uluslararası bir teşkilâta yatırılmasıyla bu teşkilâtın kredi ve gerekirse malzeme ve ham madde satın alınması için bütün ülkelerde geçerli bir para verebilmesini teklif etmiştir.

Dr. Horowitz ise ilerlemiş olan memleketlerin gayri sâfi millî hasıllarının yüzde bir ilâ ikisi oranında bir miktarın

yardım olarak kalkınma halindeki devletlere vermelerini teklif etmiştir.

3 — İsrail mallarının bütün dünyadaki Amerikan Askeri pazarlarında (P.X.) satılmaları için Amerika Birleşik Devletleri ile İsrail arasında bir anlaşma imzalanmıştır.

4 — Roma'da İktisadî işbirliği ve kullanma teşkilâtı konsorsiyomu çerçevesinde 1965 yılı için Türkiye ile İtalya arasında 10 milyon dolarlık bir malî yardım anlaşması imzalanmıştır.

5 — Dünya Ticaret âleminin en yetkili neşir organlarından biri olan American Bankers dergisi, bir yazı serisinde, dünyanın en büyük 500 bankası arasında 3 Türk bankasına da yer vermiştir. Bunlar T.C. Ziraat Bankası, Türkiye İş Bankası ve Osmanlı Bankasıdır. Dergiye göre T.C. Ziraat Bankası 224 üncü, Türkiye İş Bankası 276 ıncı, Osmanlı Bankası ise 347 inci sırayı almaktadırlar.

6 — Bilindiği gibi zaman zaman, T. C. Merkez Bankası reeskont faizi haddinin yüksek olduğu yolunda şikâyetler ortaya atılmaktadır. Öğrendiğimize göre ilgili banka ile Türkiye Odalar Birliği tarafından müştereken yürütülen bir çalışma ile «Türkiye'de Kredi Mekanizması ve Faiz Haddi» konusunda geniş bir etüd hazırlanmaktadır. Bu çalışmalar sonunda reeskont haddinin kat'i bir sonuca bağlanacağı ilgili çevrelerce ifade edilmektedir.

7 — Sümerbank tarafından Konya'da inşa ettirilecek «Ateş Tuğlası» fabrikasının sözleşmesi Japon Manubeni firmasının temsilcileri ile Banka Genel Müdürlüğü tarafından imzalanmıştır. Öğrendiğimize göre fabrika 60 milyon liraya malolacak ve 1968 yılında işletmeye açılacaktır. İlgililer fabrikanın yılda 3 milyon dolar döviz tasarrufu sağlayacağını ayrıca fabrikada elde edilecek Sünter Manyeziti ile de yılda 2 milyon dolar döviz temin edileceğini belirtmektedirler.

4.10.1965 Türkiye - Fransa işgücü Anlaşması

Bundan böyle diğer Avrupa memleketlerine olduğu gibi Fransaya da işçi gönderilecektir. Heriki hükümetin ilgilileri ortak menfaatleri açısından gereken protokolü imzalamışlardır.

10. Ekim, 1965 Yurd'da Genel Seçim Yapıldı.

Tahminlerin hilâfına A.P. ekseriyetle seçmi kazanarak tek başına iktidara geldi. C. Halk Partisi bu durumda koalisyon şansını kaybederek B.M.M. de Ana muhalefet partisi olarak daha dört sene bekleyecektir.

Seçim neticesi iktidarı alan partinin lideri Sayın Demirel kabinesini şu elemanlarla kurmaya karar vermiş ve açıklama yapmıştır:

Başbakan : Süleyman Demirel
Devlet B. : Cihat Bilgehan
» : Refet Sezgin
» : Refet Sezgin
» : Kâmil Ocak
» : Ali Fuat Alişan
Adalet : Hasan Dinçer
Savunma : Ahmet Topaloğlu
İçişleri : Faruk Sükan
Dışişleri : İhsan Sabri Çağlayangil
Maliye : İhsan Gürsan
Eğitim : Orhan Dengiz
Bayındırlık : Ethem Erdinç
Ticaret B. : MACİT ZEREN

Sağlık : Edip Somunoğlu
Gümrük : İbrahim Tekin
Tarım B. : Bahri Dağdaş
Çalışma : Ali Naili Erdem
Ulaştırma : Seyfi Öztürk
Sanayi : Mehmet Turgut
Enerji : İbrahim Deriner
Tanıtma : Nihat Kürşat
İmar-İşkân: Haldun Menteşoğlu
Köy İşleri: Sabit Osman Avcı

24. Ekim, 1965 Nüfus Genel Sayımı

Beş senede bir tekrarlanan nüfus sayımı yapıldı. Ön çalışmalar ve tahminler nüfusumuzun 32 Milyon'a yaklaştığını göstermektedir.

16 ncı Kota çalışmaları

16 ncı ithalât kotası ve dış ticaret rejimi hususunda ön çalışmalar büyük bir hızla ilerlemektedir. Bilhassa İstanbul Ticaret, Sanayi ve İzmir Bölgesi Odaları kendi aralarında hararetle çalışmaktadırlar. Bu çalışmalarda daha ziyade ithalât kotalarının yıldan yıla hazırlanması ve teminatların azaltılması üzerinde ve bilhassa sanayici ithalâtçı tefriki üzerinde durmaktadırlar. Esas çalışma 2 - 6 Kasım tarihleri arasında Ankara Ticaret Odasında Odaların ve Birliğin iştiraki ile yapılacaktır.

Avrupa Yatırımlar Bankası Heyeti

Yatırım bankasından bir heyet Gediz Sulama ve Hidro Elektrik Santraline ait proje üzerinde tetkiklerde bulunmak üzere memleketimizi ziyaret edecektir. Bu arada öğrenildiğine göre 175 milyon dolar civarında yapılacak olan Müşterek Pazar çevresindeki yardımın bir kısmına da Avrupa Yatırımlar Bankası finanse edecektir.

Dünya Bankası Irak'a 25 Milyon

Dolar veriyor.

Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası Irak Bakanlar Kurulu ile yaptığı andlaşma gereğince, köprü ve yol yapımında kullanılmak üzere 25 Milyon dolar kredi verecektir.

Sermaye Şirketlerinde İştirak Münasebetlerinin Ödenecek Vergi Miktarlarındaki Tesiri

Adnan TAYAR

1950 senesinde yapılan reform ile mali mevzuatımıza giren vergilerin en ehemmiyetlisi şüphesiz ki gelir vergisidir. Gerçek kişilerin tâbi olduğu bu vergide, mükelleflerin şahsî ve medenî durumları, en az geçim seviyesi gibi amiller nazarı itibara alınmıştır.

Gelir vergisini, ikinci esas bir vergi olarak, kurumlar vergisi takip etmektedir. Kurumlarda hâkim olan yegâne unsur sermaye olduğu için, gerçek kişilerde olduğu gibi şahsî mülâhazalar yerine, sermaye ve bunun teşekkül tarzı gibi mali hususiyetler ön plânda mütalaa edilmiştir.

Kurumlar vergisinin 15 senelik tatbikatında inkişaf hızı yüksek olmuş, bu suretle ekonomik bünyemize uygun bir gelir kaynağı olduğunu göstermiştir.

Memleketimizde, plânlı ekonomi ile, istenilen kalkınma hızının temininde, bilhassa özel sektöre düşen vazifelerin ifasında tazyik etmeyen bir gelir kaynağı olarak da kurumlar vergisinin yardımı büyük olmuştur. Yüksek sermayelerin teşekkülünü teşvik ederek millî ekonomimize kendinden bekleneni temin etmiştir.

Kurumlar vergisi muhtelif istihaleler geçirmiş, gelir vergisindeki müterakki nisbet artışlarına muvazi olarak 30/12/1960 tarih ve 192 sayılı kanunla bu vergi nisbeti kurumun safi kazancının % 10 dan, % 20 sine çıkarılmıştır.

Bu yazımda, kurum kazançlarının nasıl vergilendirileceğinin tetkikinden ziyade 199 sayılı Kurumlar ve 202 sayılı Gelir vergisi kanunlarımızla sermaye şirketlerinin vergi mükellefiyeti durumunda tanınan hakları sermaye teşekkül tarzlarının vergi mükellefiyetine tesir durumlarını ve bunun tatbikattaki tezahürlerini göreceğiz.

Kurumlar vergisi kanununun 25 ci maddesinde sermaye şirketleri ile kooperatiflerde kurumlar vergisinin, kurum kazancının %20 si ol-

duğunu göstermiştir. Ancak, 8 ci maddesinde de kurumlar vergisinden istisna olan kurum kazançlarını tadat etmiştir:

Kurumların birbirlerine asgarî % 10 nisbetinde iştiraki halinde iştirak kazançları istisnasını kabul etmiştir. Bu iştirakin kurumun kuruluşunda veya bilânço tarihinden en az bir sene evvel olma şartını ileri sürmüş ve bu suretle Kurumlar vergisindeki mükerrerliğin önüne geçmiştir.

Kooperatif şirketlerde ise ortakların satınaldıkları, sattıkları mallar veya kullandıkları krediler üzerinden hesaplanan risturnları da kurumlar vergisinden istisna etmiştir.

İhraç kanunlarına göre çıkan veya çıkacak, vergilerden muaflığı kabul edilmiş olan, menkul kıymetlerin temettü, faiz ve ikramiyeleri kurumlar vergisinden muaf tutulmak suretiyle resmî teşekküllerin borçlanmalarında ihraç edilen menkul kıymetleri daha cazip hale getirmiştir. Kurumlar vergisi kanunun 15 ci maddesinde, kabul edilmeyen indirimler meyanında, kurumlar vergisinden istisna edilen menkul kıymetlerin temettü, faiz ve ikramiyelerine isabet eden giderlerin vergi matrahına ilâvesini şart koşturmuştur. Bu masrafların kesin olarak tesbit edilememesi halinde takip edilecek yolu 13 numaralı kurumlar vergisi Genel Tebliği ile göstermiştir.

18/2/1963 gün 199 sayılı kanunla Kurumlar Vergisi Kanununun 8 ci maddesinin sonuna bir paragraf ilâvesiyle, Genel Kalkınma Plânı da öngörülen ekonomik sahalara yapılacak yatırımları, gelir vergisinde olduğu gibi, koyduğu esaslar dahilinde kurumlar vergisinden sermaye ve kooperatif şirketleri istisna tutmuştur.

Kurumlar vergisi kanununun 14 cü maddesinde, indirilecek giderler meyanında, geçmiş yıl zararlarının da 5 yıldan fazla nakledilmemek şartıyla vergi matrahından indirileceğini kabul etmiştir.

Yukarıda tadat edilen istisna ve indirimlerden sonra kurumlar vergisi ödenmekle vergi mükellefiyeti bitmemekte, ayrıca Gelir Vergisi Kanununun 96 cı maddesinde dağıtılmış ve dağıtılabılır menkul sermaye iratları ayrıca % 20 nisbetinde vergi tevkifatına tâbi tutulmaktadır. Bu yapılan stopaj bilâhare gerçek kişilerin ödeyecekleri vergiden tenzil edilerek vergi mükerrerliği önlenmektedir.

Kurumlar vergisinde olduğu gibi iratlarda vergi tevkifatında da şirketlerin kazancından yapılacak indirim ve ilâveler tadad edilmiştir. Stopaj matrahının tesbitinde hareket noktası olarak kurumun safi kazancı değil, daha evvel tesbit edilmiş olan kurumlar vergisi matrahı alınmaktadır. Kanunda sarahat olmamakla beraber tatbikatta ve beyanname

lerin tanzim tarzıda bu şekilde olmaktadır. Bu husus yatırım indiriminin stopaj matrahından da tenzil edilip edilmeyeceği meselesinin hallinde tamamen aydınlanmıştır. Bundan evvelki yazımda, İstanbul Defterdarlığı yetkililerinin fikir birliğine varamadıklarını bildirmiştim. Maliye Vekâleti Gelirler Genel Müdürlüğünün 18/6/1965 tarihli cevabı yazılarında «Gelir Vergisi Kanununun 202 sayılı kanunla muaddel 96 cı maddesinin 2 numaral fıkрасında, gelir vergisi tevkifatına tâbi kurum kazancının mali bilânçoya göre tesbit edilen kazanç olduğu açıklandığına, aynı fıkranın (B) paragrafında, şirketlerin kazancına yapılacak ilâveler arasında yatırım indiriminden faydalanan meblâğlar yer almadığına göre, kurum kazancından düşülen mezkûr meblağın stopaj matrahına ilâvesine lûzum yoktur» diyerek tatbikattaki bu görüşe uymuştur.

Stopaj matrahının mebde noktasının tesbitinden sonra yapılacak indirimleri sırayla görelim:

a) Evvelce ödenmiş olan veya borç olarak tahakkuk etmiş olan Kurumlar vergisi.

b) Ticaret Kanunu ve özel kanunlardaki mecburiyete dayanılarak o yıl kazancından ayrılmış olan her çeşit ihtiyat akçeleri ve provizyonlar.

Bilindiği gibi T. Ticaret Kanununun 466 cı maddesi gereğince şirket kazancından Kurumlar vergisi düştükten sonra %5 ihtiyat akçesinin ayrılması ve ödenmiş esas sermayenin beştebirini buluncaya kadar da devam edilmesi mecburi kılınmıştır. Ancak, aynı maddenin 2 cı fıkrasının 3 cü bendinde «Safi kârdan, birinci fıkrada yazılı yedek akçeden başka pay sahipleri için %5 kâr payı ayrıldıktan sonra, pay sahipleri ile kâra iştirak eden diğer kimselere dağıtılması kararlaştırılmış olan kısmın onda biri» nin de hiçbir tahdide tabi tutulmaksızın kanunî ihtiyat olarak ayrılması icabetmektedir.

c) Genel bütçeye dahil dairelere, katma bütçeli dairelere, il özel idareleri ile belediyelere, köylere ve kamu menfaatlerine yararlı derneklere makbuz karşılığı yapılan bağış ve yardımlar stopaj matrahından indirilir.

Kurumlar vergisi kanunun 14/6 cı maddesinde de bu gibi harcamalardan, kurum kazancının % 2 sini ve herhalde 20.000.- lirayı aşmayan kısmının masraf olarak indirilebileceğini zikrettiğinden kurum kazancından evvelce bu nev'iden bir indirim yapılmışsa bu miktarın hariç tutulması ve varsa bakiyesinin nazarı itibara alınması icabeder.

d) Ödenmiş olan vergi ve para cezaları ile bu cezaların gecikme

zamları ve faizlerinin masraf olarak indirilmesi Kurumlar Vergisi Kanununun 15/6 cı maddesi gereğince kabul edilmediğinden bu def'a bu masrafların stopaj matrahından indirilmesi mümkün olmaktadır.

e) Mahsubu yapılmamış geçmiş yıl zararlarının stopaj matrahından indirilebileceği zikredilmişse de esasen Kurumlar Vergisi Kanununun 14/7 maddesi gereğince kurumlar vergisi matrahından indirileceği bildirildiğinden ve stopaj matrahının tesbitinde de hareket noktamız kurumlar vergisi matrahı olduğundan bu indirim kendiliğinden yapılmış olmaktadır.

f) Şirketlerin gerçek kişi olmayan ortaklarına ait kazanç hisseleri:

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 96/f maddesinde «Şirket tarafından bilinmekte ise gelir vergisine tabi olmayan tüzel kişiliği haiz ortaklara şirketin sâfi kazancından isabet eden kâr hisseleri» şeklinde olan bu pragraf 202 sayılı kanunla değişen yeni şeklinde daha geniş bir tatbik sahası bulmuştur.

Bir sermaye şirketinin bütün ortakları gerçek kişi ise hiçbir indirim yapılmayacaktır. Şirketin bir kısım sermayesi gerçek kişiye ait değilse yani adi ve ticarî şirketlerin hisseleri ise bunlara isabet eden kazanç hisselerinden stopaj yapılmıyacaktır. Bu suretle, şirketin kazancından (Kurumlar vergisi matrahı) kurumlar vergisi, kanunî ihtiyat akçeleri, vergi ve para cezaları tenzil edilip menkul kıymet faiz ve temettüleri ilâve edildikten sonra kalan miktarın hissesine tekabül eden kısmı stopaj matrahından tenzil edilecektir. Bilâhare kazançların tevziinde hissedar şirketin o seneye taallûk eden hesabına geçecek ve vergilendirilecektir. Bu kazancın ticarî defterlerde ortak şirketin alacağında gösterilmesi veya tezyidi sermayede kullanılması ödeme hükmündedir.

Kârın, vergiler ve kanunî ihtiyatlar çıktıktan sonra, fevkalâde ihtiyata ayrılması halinde durum nasıl olacaktır?

Şirketlerin yetkili organları tarafından dağıtılmamasına karar verilen kâr kısımlarının şirkete taallûku sebebiyle ve şirket bünyesinde bırakıldığı müddetçe ortaklar bakımından elde edilmemiş sayılacak ve binnetice ortakların şahsi gelirleri meyanında menkul sermaye iradı olarak teklifi cihetine gidilmeyecektir. Bu suretle, gerçek kişi olmayan ortakların (adi ve ticarî şirketler) kârdan hisseleri, fevkalâde ihtiyatlarda kaldığı müddetçe, menkul sermaye iradı olarak vergilendirilmeyeceği gibi Gelir Vergisi Kanununun 96/f maddesi gereğince stopaj matrahından indirilerek vergisi verilmeyecektir. Bu şekilde hareket edilmesinin uygunluğu İstanbul Defterdarlığınca 18/5/1965 gün ve 186-

937/14733 yazıları ile Maliye Bakanlığından aldıkları 13/8/1964 gün ve 2126-32-162/30344 sayılı yazıya istinaden bildirilmiştir.

Bu duruma göre sermaye şirketleri ortaklarının di veya ticari şirket olması halinde menkul sermaye iratlarının stopaj yapılmayacak hissedar şirket tarafından bilâhare vergisi denecek ve stopaj kadar vergi bir sene gecikmiş olacaktır. Krdan, vergiler ve kanuni ihtiyaqlar çıktıktan sonra dağıtılabilir kârın fevkalâde ihtiyaqlara atılarak öz sermayenin bir z olarak muhafaza edilmesi halinde de bir vergilendirme olmayacaktır.

Sermaye şirketlerinde, ortakların gerçek kişi olmayanlardan teşkili veya seçilmesi vergi yükünü hafifletmekte ve şirket krının öz sermaye olarak şirket bünyesinde kalmasını sağlamaktadır.

Bu durum büyük müesseselerin doğmasına sebep olacak ve milli ekonominin inkişafına yardımcı olacaktır.

g) Vergi tevkifatı yapılmadan evvel şirket ortaklarına dağıtılmış olup üzerinden gelir vergisi kesilmiş olan kr hisseleri de vergi mkerreliğini önlemek bakımından stopaj matrahından indirilecektir.

Yukarıda tadad edilen indirimlerden sonra stopaj matrahının tespitinde yapılacak ilâveler iki kısımda toplanmıştır:

a) Kurumlar Vergisi Kanununun 8/3 maddesi gereğince kurumlar vergisinden istisna edilmiş olan menkul kıymet faiz ve temettüleri bu def'a stopaj matrahına ilâve edilecektir.

b) Kurumlar Vergisi Kanununun 8/1 maddesi gereğince kurumlar vergisinden istisna edilmiş olan iştirak kazançları stopaj matrahına ilâve edilir.

Adi komandit şirketlerde komandite ortakların kr hisseleri ayrıca düşülür.

Bu paragrafta da, 96/f paragrafında olduğu gibi dağıtılabilir kârın tevzi edilmeyip fevkalâde ihtiyaqla atılması halinde kurumlar vergisi iştirak kazançları istisnasından istifade edilecek ve bu meblğ fevkalâde ihtiyaqla kaldığı müddetçe ana kurumda ödenen stopajdan başka vergilendirilmeyecektir.

Kurumlar vergisi ve menkl sermaye iradı stopaj matrahının tespitinde istisna, indirim ve yapılacak ilveleri tadat ettikten sonra bir misalle tatbikatını yapmak faydalı olacaktır.

Bu misalimizde kanunî bütün durumları göstermeye imkân olmadığından en fazla rastlanan hususlar nazariitibara alınmıştır.

DONELER :

1 — Şirekt kârı	1.460.000,- TL.	
2 — Vergili masraflar	12.000,- TL.	
3 — Tasarruf bonusu faizi	8.000,- TL	
4 — Geçmiş yıl zararı	300.000,- TL.	
5 — Vergi ve para cezaları	7.000,- TL.	(Vergili masraflar
6 — Yatırım miktarı	1.580.000,- TL.	içindeki miktarı)
7 — Gerçek kişi olmayan ortak- ların hissesi	% 75	
8 — Şirket tevzi edilebilir kârını fevkalâde ihtiyatlara atmaya karar vermiştir.		

1 — KURUMLAR VERGİSİNİN HESABI :

Kâr	1.460.000,- TL.	
Vergili masraflar	+	12.000,- TL. K.V.K. Mad. 15/6
	<u>1.472.000,- TL.</u>	
Tasarruf bonusu faizi ...	—	8.000, TL. K.V.K. Mad. 8/3
Yatırım indirimi kârın %20 si (1.464.000 X %20)	—	292.800,- TL. K.V.K. Mad. 8
Geçmiş yıl zararı	—	300.000,- TL. K.V.K. Mad. 14/7
Kurumlar vergisi matrahı		<u>871.200,- TL.</u>
Kurumlar vergisi %20		<u>174.240,- TL.</u>

2 — KANUNİ İHTİYAT AKÇESİNİN HESABI :

Kâr	1.460.000,- TL.
Geçmiş yıl zararı	— 300.000,- TL.
Kurumlar vergisi	— 174.240,- TL.
	<u>985.760,- TL.</u>
Kanunî ihtiyat akçesi %5 ...	<u>49.288,- TL.</u>

DERGİSİ

3 — STOPAJ HESABI :

Kurumlar vergisi matrahı	871.200,- TL.	
Kurumlar vergisi	174.240. TL.	G.V.K. Mad. 96/A-a
Kanuni ihtiyat akçesi ...	49.288,- TL.	G.V.K. Mad. 96/A-b
Vergi ve para cezaları ...	7.000,- TL.	G.V.K. Mad. 96/A-d
	640.672,- TL.	
Tasarruf bonusu faizi	8.000,- TL.	G.V.K. Mad. 96/B-a
	648.672,- TL.	
Gerçek kişi olmayan ortakların hissesi %75	486.504,- TL.	G.V.K. Mad. 96/A-f
Stopaj matrahı	162.168,- TL.	
Stopaj %20	32.433,60TL.	

4 — TEMETTÜ HESABI :

Kâr	1.460.000,- TL.
Kurumlar vergisi	174.240,- TL.
Stopaj	32.433,60 TL
Vergiler toplamı (Kârın %14,1)	206.673.60 TL.
Kanuni ihtiyat akçesi	49,288,- TL. — 255.961.60
	1.204.038.40

ARSLAN Tuğla

YAPI TUĞLASI
ATES TUĞLASI

FABRİKA : Silâhler Cad. 146 EYÜP Tel: 21 31 32
MAGAZA : Tersane Cad. 67 KARAKÖY Tel: 44 30 40

Sendikaların Ücret Politikasının Ekonomik Sonuçları

Engin ÜNSAL
Tekstil Sendikası Başkanı

Bir ülkedeki işçilerin sendikalar halinde örgütlenerek bir kuvvet haline gelmeleri ve çeşitli ekonomik problemlerin gelişimini etkilemeleri önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir ülkede milli sendikalar veya federasyonlar çatısı altında toplanan işçiler Toplu Sözleşme mekanizmasına dayanarak o ülkede yaşayanların yaşama seviyesini yükseltebilir mi? Yoksa işçi sendikaları çeşitli sanayi kolları üzerinde kurdukları tesir sahaları sonucu o ülkede çeşitli iş kollarında çalışacak işçi sayısını ve genel olarak sanayinin üretim gücünü sınırlamakta mıdır? Eğer sendikaların bir ülkede yaşama seviyesinde bir düşme meydana getirdikleri tezi kabul edilirse acaba sendikalar kendi üyelerinin yaşama seviyelerini yükseltmekte faydalı olabiliyor mu? Eğer olabiliyorsa işçilerin yaşama seviyelerindeki bu yükseliş toplum içinde belirli bir sınıfın zararına olarak mı gelişiyor? Sendikalar milli gelirin adil olarak dağılımını gerçekten sağlayabiliyorlar mı?

Bütün bu soruların cevaplarını aramak ve sendikaların ekonomik düzen içindeki yerlerine işaret etmekte sayısız faydalar vardır.

Sendikaların yaşama seviyesine etkisi

Önce işçi sendikalarının bir ülkede yaşayanların yaşama seviyelerini nasıl etkiledikleri konusu üzerinde duralım. Toplumların yaşama seviyesini o ülkede üretilen malların toplamını genel nüfusa bölmekle elde edebiliriz. İşçi sendikalarının mal üretimine olan etkisini sendikaların işyeri işletmesinin verimine, ücretlerin yapısına, ücretlerin seyri ve teknik gelişmenin işyerlerine uygulanmasına etkilerini inceliyerek ortaya koyabiliriz.

Sendikaların işyeri işletmesi yöneticileri daha iyi daha verimli çalışmağa zorladıkları için etkilediklerinde şüphe yoktur. Bir işyerinin yönetimi sendika öncesi ve sendika sonrası diye iki ayrı bölümde incelendiği takdirde büyük ayrılık gösterir. Sendikaların işyeri idarecilerini daha iyi çalışmağa zorladıkları bugün artık herkesce kabul edilen bir gerçek haline gelmiştir.

Sendikaların ücret yapısına etkisi

Şimdi de sendikaların toplu sözleşme yolu ile ücretlerin yapısı üzerindeki yani, değişik bölgelerdeki ve değişik sanayilerdeki ücret seviyelerine etkisini inceliyelim. Toplu Sözleşme sonucu ortaya çıkan ücretlerin yapısı mal üretiminde elde edilmesi mümkün olan en yüksek verimin elde edilmesine iki sebepten dolayı uygun düşmez. Sebeplerden birincisi toplu sözleşmenin yarattığı ücret yapısı sanayiinin en uygun oranda mal üretmesine mâni olur. Meselâ ücret yapısı, üretilen ayakka-bıların, madenî eşyanın, tekstil mamûllerinin yanısıra «doğru» sayıda araba, buzdolabı, çamaşır makinesi, ve radyo imâl edilmesini önler.

İkinci sebep ise toplu sözleşme sonunda ortaya çıkan ücretlerin yapısı «ücretlerin fazlaşmasından doğan» işsizlik problemini ortaya çıkarır ve böylece sanayinin verimini sınırlar.

Bir ülkede ekonominin tüketicileri en iyi tatmin eden mal karışının üretebilmesi için çeşitli sanayilerde, bölgelerde ve çeşitli mesleklerde ücretler aynı ustalığı, eğitimi ve sorumluluğu gerektiren işlerin çekimini eşitleyici bir rol oynamalıdır. Bu demektir ki, çeşitli bölgelerde çeşitli iş kollarında aynı işi yapan işçilerin ücreti aynı olmamalı aksine o bölgenin, o iş kolunun ve o işin çekimi ile ters orantılı olmalıdır. (1) Yani ekonominin tüketicilerini ideale yakın bir şekilde memnun edebilmesi için otomobil, buzdolabı, radyo, çamaşır makinesi gibi mallar üreten iş kollarında ücretler düşük olmalı buna karşılık tüketiciye daha az çekici gelen tekstil sanayiinde, deri sanayiinde v.s. ücretler yüksek olmalıdır. Ancak bundan sonra ekonomi toplumun fertlerini en çok memnun edecek oranda mal üretiminde bulunacaktır. Halbuki sendikaların ücret politikası bunun tam karşısındadır. Sendikalar çeşitli bölgelerde ve çeşitli işyerlerinde hattâ çeşitli iş kollarında aynı işi yapan ve aynı eğitimi, teknik bilgiye gerektiren işler için aynı ücreti elde etmek prensibini güderler. Ayrıca uygulamada bazı iş kollarında üç-

(1) Slichter, Summer H. *The challenge of industrial Relations*, cornell University press, Ithaca-Newyork, 1947, sh. 73

retlerin ötekilere nazaran daha yüksek olması o iş kolları ürünlerinin tüketicilerce daha önemli bulunması ve o iş kolunun farklı işçi yapısını gerektirmesidir. Toplu sözleşmenin aynı vasıfta işçi isteyen çeşitli iş kolları arasındaki çekim farkını eşitleyici bir rol oynaması beklene-
mez. Aksine sendikalar işkolları arasındaki iş gücü farklarını, ücretle-
ri yükseltmek için, daha belirli bir hale getirmek zorundadırlar. Ayrıca sendikaların kuvveti de bu konuda önemli rol oynar. Sendika kuvvetli oldu mu işin sorumluluk ve teknik bilgi puanları düşük bile olsa işçi ücretleri normal şartlar altında yani toplu sözleşmenin bulunmadığı ki-
şisel sözleşme ortamında teknik bilgi, tecrübe, sorumluluk gibi iş un-
surlarına göre tayin edilecek ücret haddinin daha üstünde olup, sonuç
olarak o iş kolunda üretilen mal fiyatları daha yüksek ve üretim oranı
da düşük olacaktır. Buna karşılık sendikaların zayıf olduğu iş kolla-
rında üretilen malların fiyatı daha düşük ve üretim oranı da daha
yüksek olacaktır.

Bütün bunlardan elde edilen sonuç şudur; toplu sözleşme düzenin-
de millî ekonomi net millî geliri âzâmî bir duruma getirecek şekilde mal
üretiminde bulunamayacaktır. Sendikaların kuvvetli olduğu iş kolla-
rında veya bölgelerde sendikalar ücretleri serbest pazar şartları altında
doğacak ücretlerin ortalamasından daha yüksek bir seviyeye getirecek
ve o işkolları ile o bölgelerde mal üretimi kapasitenin çok altında ola-
caktır.

Ücret artışlarından doğan işsizlik

Kuvvetli sendikaların işçilerin vasıflarına dayanmayan bir ücret ya-
pısı kurması ücretlerin fazlalığından doğan bir işsizlik konusunun or-
taya çıkmasına sebep olur. Kuvvetli sendikalar kendi iş kollarında veya
bölgelerindeki çalışma şartlarını işçiler için çekici bir duruma getirir-
ler, ve sonunda o iş kollarına işçi akınının başlamasına sebep olur. Her
işçi daha yüksek ücret ödeyen bir iş kolunda yılda 150 gün iş bulabil-
meyi daha az ücret ödeyen bir işkolunda 300 gün devamlı iş bulmaya
tercih eder. (2)

İşçi akınının ücretlere etkisi

İşçilerin çalışma şartları daha çekici işkollarına akın etmelerine en
güzel örneği 1930 yıllarında Amerika'da tekstil iş kolu verdi. 1930 dan
itibaren kuvvetli bir sendika olarak gelişen giyim işçileri sendikası kon-

(2) Bloom ve Northrup, Economics of labor Relations, Illinois, 1961 sh 437

15

feksiyon üzerine çalışan iş yerlerinin çalışma şartlarını çok çekici bir hale getirdi. 1923 yılında 1.4 milyar dolar değerinde üretim yapan bu işkolunda 1939 yılında üretim değeri 1 milyar dolara düştü. Fakat aynı yıllar içinde konfeksiyon işkolunda çalışan işçi sayısı 133,195 den 279,402 ye çıktı. Bu işçi akınından dolayı bu işkolunda yılda işçi başına düşen ücret ortalamasında da, bir düşüklük meydana geldi. Bir konfeksiyon işçisinin eline 1923 de yılda ortalama olarak 1.324 dolar geçerken, 1939 yılında 920 dolara düştü. (3)

Böylece bir sanayi talebin üzerinde bir işçi akını ile karşılaşırca meydana getirdiği açık işsizlik sonucu millî gelire kattığı değer fazlalığında bir duraklama ya da bir düşme görülecek ayrıca ortalama işçi ücretlerini azaltacaktır.

Toplu sözleşmenin ücret akışına etkisi

Toplu sözleşmenin ücretlerin akışı üzerindeki etkisi nedir? Uzun bir süredir Batı'da sendikalar ücretlere toplu sözleşme yolu ile yapılacak zammı iş yerinin veya işkolunun verim artışına dayandırmaktadırlar. (4) Meselâ bir iş kolunda yıllık verim artışı yüzde iki civarında ise o iş kolunu bütün olarak kapsamına alacak olan toplu sözleşme müzakerelerinde sendika, enflasyona sebep olmamak üzere %2 civarında bir zam isteğinde bulunmaktadır. Diyelim ki sendika üyeleri ileride işkolundaki verim artışı oranında ücretlere zam elde etmeyi yeterli bulmaktaki ve meselâ verimin % 2 olduğu bir durumda % 4 oranında bir zam isteğinde bulunmayı öngörmektedirler. Böyle bir durumda ne olacaktır? Sendikalar ücretleri % 4 oranında yükselttikleri zaman fiatlar verim artışı ile ücret artışı arasındaki farkı ortadan kaldıracak bir şekilde yükseltebilecek midir? Eğer fiatlar, bu dengesizliği giderebilmek için, çeşitli sebeplerden dolayı yeteri kadar yükseltilemezse işsizlik mi olacaktır?

Bazı iktisatçılar ve bu arada sendikacılar yukarıda açıkladığımız, koşullar altında yani ücretlerin verim artışından fazla bir oranda yükselmesi durumunda işsizliğin doğacağı düşüncesinde değillerdir. Onlara göre ücretlerdeki bu artış işçinin satın alma gücünü arttıracak ve işverenler ücret ve verim artışları arasındaki bu dengesizliği fazla satış yapmak yolu ile giderebileceklerdir.

(3) Slichter, a.g.e. sh 76-77

(4) Wage Policy in Sweden, Lo yayınları, Stockholm, 1964, sh 5-6

İşçi ücretlerindeki, verime göre, dengesiz olan bu artış ancak iki şarta bağlı olarak dengesizliği giderici fiyat artışına sebep olur. Bunlardan ilki o işkolunda üretimin yıllık hacminin düşmesidir. Yıllık üretim düşerse, piyasa talebi aynı kalacağından, fiatlarda yükselecektir. Ücret artışı karşısında fiyat artışının olabileceği ikinci durum piyasada tüketicilerin yapacakları harcamaların artmasıdır.

Harcama hızı ve fiyatlar

Yukarıda bazı iktisatçılar ve sendikacıların ücret artışlarının işsizliğe sebep olmayacağını, aksine artan satın alma gücünün yeni işyerinin daha çok üretimde bulunmasına sebep olacağı görüşünde olduklarını belirttik.

Bu görüşün sağlam bir görüş olduğu söylenemez. Birkere bir ülkede toplu sözleşme yolu ile ücret zamlarından faydalananların sayısı toplum nüfusa göre çok azdır ve bunların elde edeceği gelir fazlası toplum nüfusun tüketme gücünü yükseltmez. Bu yönden ücretlerdeki artışın fiyatların artışına etkisini incelersek, yukarıda da belirttiğimiz gibi, fiyatlar ancak fertlerin gelir artışı oranında harcama artışında bulundukları sürece yükselir. Halbuki yapılan incelemeler harcama hızının gelir arttıkça fazlalaşmadığı, aksine yavaşladığı merkezindedir. Onun için sendikalar ücretleri toplu sözleşme yolu ile arttırdıkları sürece fiyatların da artacağı yolunda yayılmak istenen fikirler bir gerçeğe dayanmamakta ve çok defa sendikalara karşı toplumun güvenini sarsmak amacını gütmektedir. Ücretlerdeki artışı takip edecek olan fiyat artışları belirttiğimiz gibi ancak üretimin düşmesi ve tüketicilerin harcama hızında artış olması hallerinde ortaya çıkmaktadır.

Ücretlerin akışı ve ekonomik durum

Sendikaların, ücretlerin akışına olan etkisine birde ekonominin içinde bulunduğu durum açısından bakmak gerektir. Millî ekonomi bir kalkınma devrinde ise ve üretim eğrisi gittikçe yükselen bir karakter arz ediyorsa sendikalarda işçi ücretlerini devamlı olarak arttıran bir politika takip edeceklerdir. Millî ekonominin bir bütün olarak durakladığı veya bir gerileme kaydettiği devrelerde ise sendikaların daha önemli bir rol oynadıkları görülür. Normal olarak ekonominin zenginlik devresinde ücretlerin artması ve gerileme devresinde ücretlerin azalması gerekirken sendikaların var olduğu bir düzende ücretler bu akışı takip etmiyor yani zenginlik devresinde ücretler artıyor fakat gerileme devrinde eriştikleri seviyeyi muhafaza ediyorlar ve bir düşüş göstermiyor-

lar. (5) Sendikaların ekonominin gerileme devrelerinde ücret seviyelerini muhafaza edebilmedeki bu başarısı sendikanın işçi için ne kadar önemli bir kuruluş olduğunu belirten güzel bir örnektir.

Ücret - fiat artışı dengesizliğinin Sonuçları

Fiatlara oranla daha yükselen ücret seviyelerinin işsizliğe yol açıp açmayacağı da üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Bu sorunun cevabını işverenlerin kârından elde edilen ücret zamlarının biriktirme ve yatırım eğilimlerinde yaratacağı değişikliğin şiddetinde aramak gerekir. Bilindiği gibi biriktirme ve yatırım eğilimleri milli gelirin hacmi ile değişen bir karakterdedir. Bu temayüller ayrıca ücretler ve fiatlar arasındaki ilişkiye göre de değişiklik arzeder. İşverenlerin kendi kârlarından yapacakları biriktirme ücretlerin fazlalaşması ile işçilerin her gelir seviyesinde yapacakları biriktirmeden daha fazladır. Aynı şekilde ücretler fiatlara oranla daha yüksek olduğu taktirde teknik keşiflere verilen önem ve yatırım hacmi daralacaktır. Neticede ücretler fiatlara göre daha çok yükselir ve biriktirme temayülü daha şiddetle nirse memlekette istihdam seviyesinde bir düşme ortaya çıkacaktır. Fakat ücretler fiatlara göre daha çok yükselirken yatırım eğiliminde de bir yavaşlama meydana getirmesse ya da yatırım eğilimini daha hızlandırır ise istihdam seviyesinde bir düşme meydana gelmiyecektir.

Az gelişmiş ülkelerde durum

Az gelişmiş ekonomilerde ücretlerin fiatlardan daha çok yükselmesi olayı kolay kolay rastlanabilecek bir nitelikte değildir. Bu ülkelerde her şeyden önce sendikalar ücretlerle fiatlar arasında ve ücretlerin lehine bir dengesizlik kuracak güçte değildir. Bir an için sendikaların ücretlerde fiat artışlarının üzerinde bir artış sağladığı kabul edilse bile bunun işsizliğe sebep olacağı iddia edilemez. Az gelişmiş ülkelerdeki dar gelirli insanlar kendi gelirlerindeki artışın büyük bir kısmını, gelişmiş ekonomilerdeki işçi ve memur sınıfının gösterdiği eğilimin aksine, biriktirme yoluna gitmezler. Bu ülkelerde emeği ile geçinenlerin yaşama seviyeleri bir hayli düşük olduğundan ellerine geçen gelir artışının hemen hemen tamamını kendi maddi ihtiyaçlarının giderilmesine harcarlar. Yani az gelişmiş ülkelerde fiat artışının üzerinde ücret artışları elde etmek biriktirme eğiliminde ani bir değişiklik göstermez ve istihdam seviyesini menfi yönden etkilemez.

(5) Rees, Albert., *The Economics of Trade Unions*, University of Chicago, 1961, sh. 55-60

Milli gelirden sendikalı işçilerin payı

Toplu sözleşme milli gelirin dağılımından sendika üyelerine düşen payı arttırmakta ne derece faydalı olabilmektedir?

Sendikaların toplu sözleşme yolu ile milligelirden sendika üyelerine giden payı arttırmaktaki başarısı o ülkedeki işçilerin bütün olarak öğütlenmesine ve eğer öğütlenmemişlerse iş yerinde sendikalı işçi veya sermaye koyabilme olanağına bağlıdır. Bir ülkedeki bütün işçiler sendikalaştırılmış ise milli gelirden işçilere gidecek payın toplu sözleşme yolu ile artması işçi yerine sermaye koyabilme olanağına bağlıdır.

Eğer sendikalı işgücünün değeri mal fiyatlarına göre %10 oranında artar ve bu artış sendikalı işçilerin %10 dan az bir oranda azaltılıp yerlerine aynı oranda sendikasız işçi veya sermaye kullanılmasına yol açarsa sendikalı işçilerin milli gelirdeki payı artar. Bunun aksine sendikalı işçi ücretlerindeki artış oranının üstünde bir azalma görülür ve yerlerine sendikasız işçi alınır veya sermaye konursa milli gelirden sendika üyesi işçilere düşen pay azalır.

Artan ücretler yolu ile sendika üyelerinin milli gelirdeki paylarını azaltmak yada fazılaştırmak hususu sendikaların kontrolü ve gücü dışında olan bir konudur. Milli gelirden sendika üyelerine düşecek payın artması yada azalması yükselen ücretler karşısında memleketteki sendikalaşmamış işçi sayısına ve işverenlerin maliyeti yükselen işçi sayısını azaltıp yerine daha çok sermaye yatırımı yapma temayülüne bağlıdır.

Bizde durum ne olabilir?

Türkiye gibi geniş çapta işsizliğin hüküm sürdüğü, sendikalı işçi sayısının toplam işçi sayısına göre çok küçük nisbette olduğu bir memlekette işverenler milli gelirden sendikalı işçilere giyecek payı yükseltmemek veya aynı seviyede tutmak için sendikalı işçileri işten çıkarma ve yerine daha düşük ücretlerle çalışmayı kabul edecek sendikasız işçileri işe almaya gayret etmeleri beklenebilir. İçinde bulunduğumuz ekonomik durum yönünden sermaye birikiminin az ve dağınık olması sendikalı işçi yerine sermaye konulması gerçekleşmesi zor bir ihtimaldir.

Bu sendika üyesi işçilere milli gelirden düşecek olan ve yükselen bir şeyir takip eden payın azalmaması için sendikalarımız toplu sözleşmelerde üyelerinin iş emniyeti ile ilgili konulara çok önem vermeleri ve bir yandan da sendikalaşmamış işçileri örgütlemeye önem vermeleri gerektir. Sendikaya üye olan işçi sayısı çoğaldıkça ücreti yükselen sen-

dikalı işçiyi işten çıkarıp yerine sendikasıız işçi almak olanağı güçleşir ve sendikalar millî gelirden işçilere gidecek payın gittikçe büyümesine sebep olurlar.

Ücret politikasının önemi

Ücret politikası sendikaların üzerinde durmaları gereken en önemli konulardan biridir. Çünkü bir yandan sendika üyelerinin yaşama seviyesini, bir yandan da devletin sanayi ve işçi münasebetleri alanında oynayacağı rol ilgilendirir.

Şurası açıktırki bir ülkede sendikal hareketin bir tek ücret politikası olmadı mı her federasyon ve her millî sendika kendine has bir politika takip edecek ve gerektiğinde federatif tipte ve millî sendika tipinde bile bu politika bünye içinde bölgelere ve mahallî sendika ve şubelerin gücüne göre bir başkalık gösterecektir.

Böyle bir tutum, uzun vadede, bir ülkenin sendikâl hareketini menfi yönden etkiler.

Sendikacılığı en iyi şekilde değerlendirmek üzere bir ülkede bulunan sendikaları temsil eden merkezin meselâ Türkiye'de Türk-İş'in, belirli bir ücret politikası bulunmalı ve bunu kendine bağı sendikalara uygulatabilmelidir. Türk-İş ücret politikası konusunda yapacağı çalışmalarla sendikaların isteyeceği ücret zamlarını hayatın pahalılaşma oranına mı, işverenin kâr durumuna mı yoksa işkolunda veya işyerindeki verim artışına mı dayandırması gerektiği konusunda bir karara varması gerekir.

Bugün büyümekte olan sendikaların ve bağlanmış oldukları merkezin ücretler konusuna gereken önemle eğilmeleri artık kaçınılmaz bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Ücretler konusu sendikaların ve işçinin sendikaya bağlanışının varlık sebebidir. Bu konuya önem vermek sendikaların geleceğine ve işçinin kendisine önem vermek, işçiyi gereği gibi koruyabilmek demektir.

Müşterek Pazar Memleketlerinde İşçiliğin Saat Değeri

«Les Informations Industrielles
et Commerciales» dan
Çeviren : Erol EVGİN

Hangi memlekette ücretler daha yüksektir? İlk bakışta bu soruya verilecek cevap «Fransa'dadır» olacaktır. Ancak Müşterek Pazar «Komisyon» unun incelemelerine göre 1964 yılında Fransa'daki ücretler diğerlerine nazaran daha az artmıştır: % +7. Bu artış Hollanda'da % 16, diğerlerinde ise % 11 dir. İtalya'ya nispetle grevler Fransa'da daha enderdir. İşçilik piyasası Fransa'da ferahlamış olmasına rağmen Almanlar gittikçe artan bir hızla yabancı işçi çağırmaktadırlar. Buna karşılık Fransa'da satın alma gücü azalma kaydetmiştir.

Müşterek Pazar Komisyonu'nun incelemesinden çıkarılacak sonuç şudur: bir yanda Alman ve Fransız yüksek ücretleri, diğer yanda ise İtalyan ve Hollanda ücretleri arasında yakın zamanlara kadar görülen belirli farklar hissedilir bir şekilde azalmıştır, ki bu da ahengin kendiliğinden gerçekleştiğini göstermektedir.

«İşçilik fıkdanı vahimleşiyor»

1960 senesinde Avrupa iş piyasasında bilhassa kalifiye işçiye duyulan ihtiyaç yüzünden, büyük bir canlılık görülmüştür. Müşterek Pazar'daki işsizlik oranı ise ücretli işçiliğe nispetle 1963 te % 1,9 iken geçen yıl % 1,8 e düşmüştür.

Almanya ve Hollanda'da ise bu nispet daha düşüktür: % 0,8. Fransa'da % 1,5, İtalya'da ise % 4,2 dir ki bu nispet memleketin bilhassa güney kısımlarında bulunan bir milyondan fazla işsizi belirtmektedir. İtalya hariç tutulursa, genel olarak emek piyasasında durum, işçilik fıkdanının vahimleşmesi istikametinde gelişmiştir. Bu fıkdanı gidermek üzere yabancı memleketlerden işçi getirtmek yoluna gidilmiştir: 1963 yılında Almanya'ya 377.000 yabancı işçi getirilmişken 1964 yılında bu rakam % 25 fazlasiyle 468.000 e yükselmiş. Ancak, işçilik piyasasında güdülecek aktif bir politika (profesyonel teşkilatlanma) ile kalifiye işçiye duyulan ihtiyaç azaltılabilecektir.

İşçi ücretlerinde, fiatlarda ve satın alma gücündeki gelişme:
(1964 — 1963)

Memleketler	Fiilî bir saatlik brüt ücret	Tüketim fiatı	Satın alma gücü (Haftalık ger- çek kazanç)
Almanya	% + 10,5	% + 2,3	% + 6
Belçika	% + 10,5	% + 4,2	% + 5
Fransa	% + 7	% + 3,4	% + 2,5
İtalya	% + 11,5	% + 5,9	% + 2
Hollanda	% + 16	% + 5,5	% + 7,5
Lüksemburg ...	% % 6	% + 3,1	% + 2

«Fransa'da az, İtalya'da daha fazla grev»

1963 e nazaran 1964 yılında toplumsal iklim daha sakin geçmiştir. Grevler yüzünden kaybedilen iş günlerinin sayısı büyük ölçüde azalmıştır: 1963 te 19,5 milyona karşı 1964 te 16 milyon. Toplumsal iklimdeki ıslâhat bilhassa Almanya ve Fransa'da başarılabilmiştir: 1963 te kaybedilen iş günü sayısı 1.850.000 iken 1964 te 16.711 e düşürülmüştür. Buna mukabil, mühim ihtilâflar yüzünden İtalya'da bir sene evvelki kayıp iş günü sayısı 11,4 milyon iken 1964 te 13 milyon olmuştur.

Haftalık ortalama çalışma süresi en düşük olarak İtalya'da tespit edilmiştir: 36,7 saat; bu süredeki gerileme yine İtalya'da olmuştur: % — 3,5. Bu durum kollektif akitlerden doğan bir hal olmayıp doğrudan doğruya konjonktürün kötü neticelerinden meydana gelmiştir. Keza, haftalık çalışma süresi Almanya'da 41 saat, Fransa'da 46,9 saat olup % 0,7 ve % 0,3 azalma kaydetmiştir. Belçika'da 40,5 ve Hollanda'da 46,5 saatlik çalışma sürelerinde ise bir değişme olmamıştır.

«İtalyan ve Hollanda ücretleri diğerlerine yetişiyor»

Yukarıdaki tabloda ücretlerin gelişmesi memleketlere göre çok farklıdır: fiilî bir saatlik brüt kazanç İtalya'da (% + 11,5) ve Hollanda'da (% + 16, gibi mühim bir ölçüde artmıştır. Fransa'da ise bu artış daha hudutlu olmuştur (% + 7).

Yakın zamana kadar gerçek geliri en az olarak görünen Hollanda'da en fazla artış kaydedilmiştir; diğer memleketlere nazaran aile reisi olan işçilerin fazla bulunduğu Almanya ve Hollanda'da ailevi aidatların arttırılmış olması bu farkı azaltmıştır. Toplu olarak, işçilerin gerçek gelirlerinde memleketler arası bir yakınlaşma temayülü görülmüştür.

«Toplumsal masrafların finansmanı»

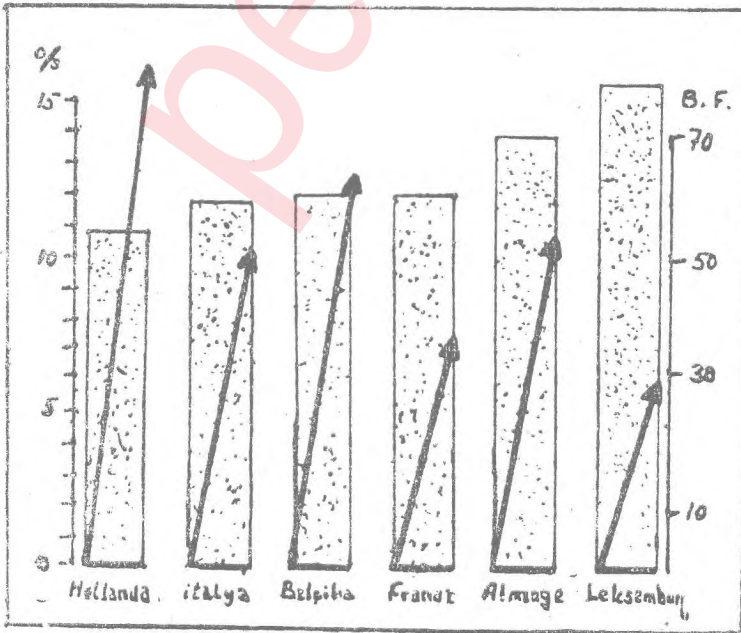
Aşağıdaki tabloda görüleceği gibi, teşebbüs'lere yüklenen topyekûn işçilik bedelleri için de durum aynıdır. Sanayide son zamana kadar en düşük işçilik bedelleri İtalya ve Hollanda'da iken 1964 te diğer üye memleketlere nispetle daha hızlı bir artış kaydedilmiştir. Belçika, İtalya ve Hollanda'da bu artış, patronların iştirak paylarının yükseltilmesi, Almanya'da ilâve izinler için ödenen tazminatlar, Fransa'da ise izinlerin genellikle 4 haftaya çıkarılması yüzünden meydana gelmiştir.

Bu duruma göre İtalya'nın Belçika ve Fransa'ya yetiştiği; Hollanda'nın ise % 10 nispetinde gecikmiş olduğu sonucuna varılabilir: «Ücretler ve munzam yüklenmeler yüzünden teşebbüs'lerin muhtelif üye memleketlerde ortalama masraflarını gösteren yelpaze biraz kapanır gibi olmaktadır.»

Devlet iştirakinin fazla olduğu Lüksemburg, Belçika, Almanya ve İtalya'da kamu yetkililerinin müdahaleleri 1964 yılında daha fazlaşmıştır. Nitekim Almanya'da işverenler, ailevi aidatlar için ödedikleri % 1 iştirak payından kurtarılmışlardır. İtalya'da ise toplumsal masraflar konusu Devletçe daha önemli bir şekilde ele alınmıştır.

MÜŞTEREK PAZAR'DA İŞÇİLİK BEDELİ

(Ok'lar, 1963 yılına nazaran 1964 te, bir saatlik emeğin topyekûn bedelinde meydana gelen % olarak artışı; noktalanmış yerler ise, bir saatlik emeğin bugünkü topyekûn bedelini Belçika Frangı olarak göstermektedir.)

«The Economist'ten»

Değişen Marksizm - I

Tercüme Eden: T. BERKER

Komünist Avrupa'da bir tecrübe emekliyor: Kapitalizme az da olsa dönüşün mevcut olup olmadığını bulmağa matuf bir tecrübe. Rusya dahil Doğu Avrupa memleketleri birer birer hedefi basit mamûlleri oldukça az sayıdaki çeşitleriyle bol miktarda istihsal etmekten ibaret geçmişin rahat günlerini arkada bırakarak kalite ve marjinal maliyet gibi incelikleri nazarı itibare almak zorunda kalıyorlar. Tedricen girdikleri yeni devir, tüketimcinin tatmini devridir. Bu devir halka kaliteli ve çok çeşitli mamûlleri sunmayı öngörmektedir. Son derece merkezi olup Sovyet Rusya tarafından ilk defa tatbik edilen ve küçük değişikliklerle diğer Doğu Avrupa memleketlerince taklit edilen Sovyet Plânlama sistemi başlangıçta oldukça tatminkâr neticeler verdi. Daha fazla tatmin-kâr olamamaktadır.

Netice kapitalizmin bazı teknikleriyle bir seri flört etmek olmuştur; Yani komünist reformcuların «pazar prensibi» dedikleri fiyat mekanizması ve kâr saikinın tatbiki. Yugoslavya bu tedbirlerle çıkışı açtı. Polonya şimdi yorgun ayaklarından birini âşına olmadığı sulara sokuyor. Müteakip iki makalede bu babta neler yaptıkları anlatılacaktır.

Bir memleketin «pazar prensibi» ni ne derece kullandığını belirtecek üç kıstas vardır. İlki memleketin arz ve talep mekanizması tesiri altında fiyat dalgalanmalarına ne derecede müsaade ettiğiidir. Merkezi plâncıların fabrika müdürlerine mamûlleri için fiyat dikte ettirdikleri eski sistem özel bir israf reçetesi vermekten başka bir şey değildi. Kaliteli radyolarla aynı fiyata satılan kalitesiz radyolar mağaza raflarında tozlanıp kaldı. Kaliteli radyo imâl eden fabrikaların istihsalini arttırmaları için hiç bir sebep yoktu. Şimdi Çekoslovakya tüketim malları fiyatlarının muayyen hudutlar dahilinde talebe uyarak artıp eksil-

mesini plânlıyor. Ruslar, 400 giyim eşyası ve ayakkabı fabrikasıyla yaptıkları tecrübeye fiyatların fabrika ve mağazalarla müştereken tesbit edileceğini söylüyorlar. Bu hayati ehemmiyeti haiz bir adımdır; zira satış mağazaları yeni sistemin ruhuna nüfuz ettikleri taktirde, netice itibariyle fiyatları tayin edecek plâncı değil tüketici olacaktır.

İkinci kıstas verimli çalışarak halkın talebini karşılayan fabrikaların ne dereceye kadar çalışmalarının semeresini toplamağa müsaade edildiğidir; İyi veya kötü çalışanın farketmemesi halinde muhtemelen verimleri azalacaktır. Çekovlovakyanın bu konuda bulduğu bir hal çaresi de idarecilere küçük yatırımlara giderek fazla kârlarının bir kısmını yine istihsalı artırmağa matuf yollarda kullanma selâhiyeti vermek olmuştur. İlâveten idareciler işçilerine prim de verebilmektedirler. Bu yenilikteki büyük mahzur bir fasid daireye düşme olmaktadır. Şöyleki, eğer iyiler daha da iyileşmeğe devam ederler ve böylece rakiplerini bertaraf etmelerine müsaade edilirse talebi olmayan imalâta devam eden yüksek maliyetli fabrikaların durumu ne olur? Kapitalizm buna haşın bir cevap verir; Komünistler hal çaresini sosyal vicdanlarında aramaktadırlar.

Üçüncü kıstas ve en güç olanı komünist dünyasında hiç bir kimsenin doğrudan doğruya giremediği bir deneydir. Mukayese emsali teşkil edecek Batı alemi mallarına kapılar ne derece açık tutulacaktır? Yerli imalât Batı imalâtı ile mukayeseye zorlanmadıkça kalite islahı gerçekleşmeyecek ve kaynakların israfı devam edecektir.

Diğer taraftan Batı alemi ile rekabete girişmek son derece güç meseleler doğuracaktır. En başta dış mamulün hakiki değerini değiştirmeyecek kambiyo rayıçları gerektirecek; dahildeki fiyatların - kömür, çelik ve elektrik gibi ana maddeler dahil - pazarın ciktide edeceği seviye civarında bir yerde kararlaşmasını icab ettirecektir; Bugün bir çok Doğu Avrupa memleketlerinde fiyatlar keyfidir. Komünist memleketlerdeki reformcular bu zaafı kabul etmektedirler, fakat Yugoslavya hariç hiç bir memleket bu konuda bir tedbir alma cesaretini bulamamıştır. «Pazar Prensibi'nin hiç bir Marksistin hazmedeceği - özel mülkiyet - konusuna yaklaşımadan ne derecede işliyebileceğini zaman gösterecektir.

İşyeri - İşkolu Sendikası ve Yargıtay Kararları

Dr. Nazif KUYUCUKLU

Yargıtay'ın toplu iş sözleşmelerinin akdinde yetki ile ilgili olarak daha evvel verdiği kararın bir ay kadar önce açıklanması, basında ve özellikle işçi sendikalarında büyük bir tepki ve endişe ile karşılandı.

Karara göre, işyeri seviyesindeki toplu iş sözleşmeleri, işkolu seviyesindeki sendikalarca değil, işyeri sendikalarınca yapılabilecektir.

Yurdumuzda şimdiyedek yapılan toplu iş sözleşmelerinin büyük çoğunluğu işkolu seviyesindeki sendikalarca yapılmış bulunduğundan Yargıtay kararının uygulanması halinde, önce 1800 kadar toplu iş sözleşmesinin yürürlükte kalıp kalmayacağı konusu ortaya çıkmıştır. Sonra da, işyeri sendikaları kurulup tamamlanıncaya kadar geçit devresinde, işçilerin durumunun ne olacağı ve daha sonra da, işyeri sendikalarının yapacakları toplu iş sözleşmelerinin işçilerin ihtiyaç ve isteklerine cevap verip veremeyeceği noktası doğmaktadır.

Önce şuna değinmek yerinde olurki, sözünü ettiğimiz Yargıtay kararı uyumsuzluk konusunu hükme, bağlarken ve konu ile doğrudan doğruya ilgisi olmayarak verilmiş bir mütalâadır. Ezcümle, kararda, Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu'nun 7. ci maddesine dayanılarak, «Kaldı ki Sendikasının işkolu esasına göre kurulmuş bir işçi teşekkülü olduğu anlaşılmaktadır. 275 Sayılı Kanunun 7. ci maddesinin 1. ci fıkrası gereğince bu teşekkül ancak işkolu esası üzerine toplu iş sözleşmesi yapmağa yetkilidir. İşyeri esası üzerine toplu iş sözleşmesi yapmak yetkisine sahip değildir. Aynı maddenin 2. ci fıkrasının emredici hükmü gereğince bu etki, işyeri esası üzerine kurulmuş işçi sendikalarına aittir.» (Yargıtay 9. D. Es. 4612, Kar. 5416) denmektedir.

Bu kararın uygulandığını düşündüğümüzde, şimdiyedek yapılan toplu iş sözleşmelerinin süre bitimine kadar yürürlükte kaldıklarını

kabul ettiğimiz takdirde dahi, işçiler için kötü sonuçlar doğuracağı açıktır.

Bir kere, yurdumuzda işkolu seviyesinde toplu iş sözleşmelerinin yapılması yaygın olmadığından işkolu sendikaları çözülecek, işyerleri ile toplu iş sözleşmelerini sadece kendilerinin yapabileceği, işyerleri sayısında, onbinleri aşan işyeri sendikaları kurulacaktır. Bu ise, miktar bakımından çok fakat güç bakımından çok zayıf sendikaları doğuracaktır.

Sonra, işyeri seviyesinde kurulan bu cılız sendikaların büyük bir kısmında işverenin etkisi olacak ve bunlar adetâ daha doğuşta bünyelerinde «Sarı Sendika» tohumlarını taşıyacaklardır.

Ayrıca, yurdumuzda sendikacılık gereği kadar gelişmemiş olduğu için büyük sayıdaki bu sendikaların yönetiminde gerekli, yetişmiş elemanları bulmak da olmayacaktır.

Böylesine nitelikler taşıyan sendikaların ise, yapacakları toplu iş sözleşmeleri ile işçilere neler getirebilecekleri gayet açıktır.

Oysa ki, sendika ve grev haklarının tanınmasında amaç, işçilerin toplu pazarlık güçlerini yükseltmek, onları daha kuvvetli bir duruma getirmektir.

Kaldı ki, sözü edilen yukardaki Yargıtay kararında, işyeri ile toplu iş sözleşmesinde yetkinin, işyeri esasına göre kurulmuş sendikalara ait olduğuna dair Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanununda herhangi bir hüküm de yoktur.

Adı geçen kanunun 7. ci maddesinin ikinci fıkrası «Bir veya birden fazla işyerinde çalışan işçilerin çoğunluğunu temsil eden sendika o işyeri veya işyerleri için toplu iş sözleşmesi yapmağa yetkilidir» şeklindedir. Burada ise, işyeri seviyesindeki sendikadan değil, sadece bir veya birden fazla işyerinde çalışan işçilerin çoğunluğunu temsil eden sendikadan bahsedilmektedir. Bu ise, çoğunluğu temsil etmesi şartı ile işyeri sendikası olabileceği gibi, işkolu seviyesindeki sendika da olabilir.

Keza, toplu görüşmeye çağırıcı düzenleyen 9. cu madde de, sadece işçi sendikası deyimini kullanmıştır. Bundan da, çoğunluğu temsil eden işkolu veya işyeri sendikasını anlamak doğru olur.

Ayrıca, Sendikalar Kanununda da, sendikalar bakımından bu bi-

çimde bir ayırım yapılmamıştır. Bu itibarla, sendikalaşmanın amacına en uygun olan, işçilerin çoğunluğunu temsil etmesi şartıyla, o işyeri veya işyerlerinde, işkolu seviyesindeki sendikaların da toplu iş sözleşmesi yapma yetkilerinin olması gerekir.

İşte, uygulanması halinde, işçilerin toplu pazarlık güçlerini son derece zayıflatması gibi sakıncalar taşıyan bu karar karşısında, Türk-İş Konfederasyonu ve diğer çevrelerin şiddetli tepkisi ile ve yine doğru-
dan doğruya konu ile ilgisi olmayan yeni bir kararında Yargıtay, yukar-
daki görüşünü değiştirerek, işkolu seviyesindeki sendikaların, işyer-
leri ile toplu iş sözleşmeleri yapabileceklerini hükme bağlamıştır. (Yarg.
9. D. Es. 8425 K. 8230).

Çok yazı
yazan

Parker ile

yazmayı
sever!

Parker 45

daha iyi yazmak

için: PARKER *SUPER*

Quink

MÜREKKEBİ

16 ncı sayımızda bildirdiğimiz üzere Cemiyetimiz Karma Ekonomi Konferansında ele alınan mesele ve görüşleri metin olarak temin etmiş; Derginizin bu sayısıyla birlikte mühim gördüğümüz konuları tetkikinize sunuyoruz İ. D.

Karma Ekonomi Sisteminde Plânlama ve Gelişme

23 Ağustos - 4 Eylül 1965
Kilyos, İstanbul

Konferans Konusu Hakkında Genel Bilgi

1923 senesinde Türkiye Cumhuriyeti ilân edildiği vakit memleket-te millî ekonomi diye adlandırılabilen hiçbir faaliyet yoktu. Ticaret, endüstri, ulaştırma büyük mikyasta gayri millî unsurların elinde ve idaresinde idi. Türklerin yegâne ekonomik faaliyeti tarihi ve geleneksel tarım sahasına inhisar ediyordu. Memleket endüstri mamûlleri için hemen hemen tamamen dışarıya bağlı bulunuyordu. Millî bir ekonomi hareketinin gelişme vasıtası olan ulaşma şebekesi yok denecek kadar azdı.

Millî Mücadele'nin amacı Misakı Millî ile tespit edilen topraklar üzerinde millî ve bağımsız bir devlet kurmaktır. Bu amaç büyük zaferle tahakkuk etmişti ve Lozan'la tescil edilmiştir.

Kapitülasyonlar, uzun harpler ve gevşek bir imparatorluk nizamı yüzünden millî hayatın hareket unsuru olan millî ekonominin kurulması ve gelişmesi için gereken ana unsurlardan hiçbirisi; sermaye, ele-man ve düzen gereği gibi yetişememiş ve gelişmemiştir.

Bu sebeple Cumhuriyet Hükümeti bazı ana faaliyetlere kendi elindeki kaynaklarla ve derhal girişmek zorunda kaldı. Evvelâ, ana ulaştırma şebekesi olan demir yollarını, ondan sonra ana ihtiyaç maddeleri imâlini (Sümerbank-tekstil) ve sonra da endüstri ana ham maddeleri üretimini ele aldı (Etibank madenler, Karabük). Bu plânın hedefi belli idi: Memlekette iktisadî alt yapının temelini hazırlamak.

Bu plân seneler süresinde gelişirken bu tatbikatın çerçevesi içinde yeter sayıda işletmecî yetişmiş, bu çalışmaların örnek olmasıyla memlekette özel sektörde de bir endüstri hareketi doğmuştur.

Devlet tatbikatında bu verim, maalesef, İkinci Dünya Savaşının da tesiriyle, ana hedeflerin berraklığını kaybetmesinden, sevki idareye politikanın gittikçe artan şekilde karışmasından, ve personel nizamının değişen şartlara ayak uyduramaması yüzünden, zamanla azalmış ve devlet işletmeleri kuruluş gayelerini kaybeder duruma girmiştir. Ayrıca, maliyet ve kâr kontrolleri tamamen elden kaçmış ve bu durum memleketin bellibaşlı siyasî dertlerinden biri haline gelmiştir.

Son 20 yıl içinde bu gelişmenin bir reaksiyonu olarak devlet teşebbüslerini kısmak, hattâ tasfiye etmek cereyanı meydana çıkmış, fakat buna rağmen seneler geçtikçe aksine, devlet teşebbüsleri faaliyetleri daha hızlı ve daha programsız bir şekilde, gelişmekte devam etmiştir.

1960 İnkılâbı devlet teşebbüslerinin yepyeni bir açıdan ele alınmasına vesile olmuştur. Bu sefer devlet sektörü yeni anayasanın benimsediği Milli Ekonominin kalkınmasında ve sosyal adaletin gerçekleştirilmesinde ana ödevi üzerine alacak bir millî müessese olarak düşünülmüştür. Bu görüşü yeni anayasa ile iş başına gelen hükümetler şu tabirle özetlemişlerdir: (Karma Ekonomi yoluyla Demokrasi içinde Kalkınma).

Bu prensibin tatbiki için anayasanın öngördüğü Devlet Plânlama Teşkilâtı kurulmuş, İktisadî Devlet Teşebbüsleri için yeni bir kanun çıkarılmıştır.

İçinde yaşanan demokratik rejim gereğince ekonomik kalkınma ve sosyal adaletin gerçekleştirilmesi konusunda her türlü düşünce millî sahnede açıkça ortaya konmaya başlanmıştır.

İkinci Dünya Savaşından sonra Batı dünyasında son derece hızlı bir gelişme müşahade edildi. Bu vakıa karşısında genç ve aydın Türk kuşakları hızla kalkınma ve sosyal adaletin biran evvel gerçekleşmesi için devletin artan bir şekilde görev almasını istemeye yöneldiler. Aslında faideli ve verimli bir fikir çarpışması zemini olan bu mevzu bazı aşırı çevrelerin gayretleri ile fikir plâtformundan his plâtformuna itilmeye çalışıldı, ve memlekette devletçi ve özel teşebbüscü diye iki düşman ve uzlaşmaz kamp yaratılmaya gayret edildiğini gösteren vak'alar meydana çıktı.

Bu oluşların tesiriyledir ki Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Hey'etinin İstişare Kurulu 1964 mevsimi başında toplandığı vakit bu Kurulun üyeleri Derneğin çalışma konuları hakkında düşüncelerini belirtirken iki konu üzerinde önemle ve ısrarla durdular. Bu konular-

dan birisi, «memlekette eğitim dâvası», diğeri ise «memleket kalkınmasında kamu sektörü ve özel sektörün durumları ve görevleri» konusudur.

Dernek, Eğitim meselesini bir seri araştırma konusu yapmış, diğer konu için de bu sene 23 Ağustos - 4 Eylül tarihleri arasında **Karma Ekonomi Sisteminde Plânlama ve Gelişme** başlığı altında iki haftalık bir konferans tertiplemiştir. Bu konferans'ta Karma Ekonomi Sisteminde Türk tecrübesi ve dünya yüzündeki diğer tipik tecrübeler ve örnekler Türk ve yabancı misafir uzmanların iştiraki ile serbest bir forum halinde incelenecek ve konunun aydınlanmasına, gelişmesine çalışılacaktır.

Bu suretle yurdumuzun bu çok önemli dâvasına ışık tutmaya hizmet etmeğe çalışacağız.

GELİŞMEKTE OLAN MEMLEKETLERDE DEVLETİN ROLÜ ENTERNASYONAL TECRÜBE

Yazan: Ernest PARSONS

Ö Z E T :

- 1 — Sür'atli bir kalkınma, gerek millî gerekse mevcut dış kaynakların, gelişme yönünde belirli ve siyasî bakımdan şayanı kabul hedefleri sınırları içinde, topyekûn seferber edilmesi ile mümkündür. Bu seferberliği gerçekleştirecek vasıtalar - bilhassa, özel ve kamu sektörlerinin ayrı ayrı rolü - halâ birçok tecrübe - re ihtiyaç göstermektedir. Geçmiş gelecek için ancak sınırlı bir rehberdir. Sosyalist ekonomilerdeki Tecrübe Devresine- U.S.S.R.'de Liebermanizm ve Yugoslavya'da istihsal kararının ademi merkeziyetine dikkatinizi çekeriz.
- 2 — Bu problemin ele alınmasına, meselâ «Kamu Sektörü Yetersizdir» veya «Özel Sektör millî menfaatları nazara almaz» gibi doktriner bir tutum yetmez. Asıl mesele belirli bir durumda sür'atli kalkınmayı gerçekleştirecek ve teknik bakımdan en elverişli yolu seçebilmektir. Yeter ki bu yol aynı zamanda politik yönden de kabul edilebilsin.

3 — Devlet müdahalesinin zarurî olduğu asgarî mevzular şunlar olabilir :

- i) Ekonominin gün be gün tedviri;
- i) Ekonominin gün be gün tedviri;
- iii) Bir kalkınma Plânı tatbik edebilmek için uzun süreli bir mes'uliyet.

4 — Birincisini ele alalım. Öyle bir ekonomik devirde yaşıyoruz ki Devlet, bilhassa kendi yüksek sarfiyatı ve para sistemi ile muayyen bir seviyeyi ve belirli bir iktisadî faaliyeti gerçekleştirmek zorunluğunu yüklenmiştir. Bu, ekonomik bakımdan tam gelişmiş ülkelerde bile güç bir meseledir. Fakat gelişmekte olan ülkelerde, bilhassa borç ödeme baskısı altında bulunanlarda büsbütün zordur.

5 — ii yi ele alalım. Devlet faaliyeti temel enfastrüktür ihtiyacını karşılar. Yol, eğitim, enerji, ayrıca savunma ve sosyal hizmetler gibi. Bu tarz sarfiyatın seviyesi millî istihisalle kıyaslanır, bilhassa gelişmekte olan ülkelerde - Yüksek olacaktır.

6 — iii ü ele alalım. Plânlama fonksyonu, esas itibarı ile politik kararlara ışık tutacak bir gelişme politikasının muhtelif yönlerinin iyice tetkikini gerektirir (Meselâ yatırım veya istihlâk masrafları arasında bir tercih yapmak gibi). Özel sektörü plânlamak güçtür. Bu sebeple plâncılar sabırsızlık duyabilir veya özel sektörü sadece bir takım plânlı kamu yatırımlarına istinaden bazı projeler yapmağa terk edebilir. Hiç olmazsa şunları ehemmiyetle zikretmeliyiz.

a) Özel teşebbüs için gerekli projeler bazı hükûmet tedbirleri ile ilgili olmalıdır.

b) Bu projelere, hükûmet yetkilileri özel teşebbüs arasında yapılacak ve iyi organize edilmiş müzakereler sonunda karar verilmelidir.

7 — Yukardakiler, Devlet faaliyetlerinin ilk merhalelerini teşkil eder. Diğer başka faaliyetlere girişmeden önce, bu ana fonksyonların zarar görmemesine Devlet emin olmalıdır. Bu fonksyonlara mahdut sayıda idarî personel teksif edilmelidir. Üstelik, Devlet hizmetindeki ücret mekanizması tetkik edilirse, görülür ki yüksek seviyede kalifiye personel celbetme bakımından, Devlet özel sektöre nazaran daha az avantajlı bir durumdadır.

- 8 — Devlet teşebbüsünün diğer bir riski de karar verme mes'uliyetinin fazlasiyle merkezde toplanmış olmasıdır. Mamafih, ademi merkeziyeti temin için çok gayret sarfetmek gereklidir. Özel teşebbüs ademi merkeziyeti temsil eder. Yarı müstakil Devlet teşekkülleri de öyle.
- 9 — Devlet teşekküllerini, iş temini gayesile kurmak (meselâ Arjantin Demiryolları) neticesi tehlikeli bütçe müvazenesizlikleri, düşük istihsal, enflasyon ve daimî baskı yapan grupların teşekkülüne yardım etmek olur.
- 10 — İmalât, Sanayi, Ticaret ve hizmet yönlerinden Devlet ne derece işletmeci olabilir. Esasen vazifesi öncülüktür.
- Özel sektörün tecrübesinin az olduğu sahalarda yeni teşebbüslerde bulunmak (meselâ Turizm).
- Yatırım vüs'at itibariyle özel sektör sermayesini aştığı haller (Hava Yolları İşletmesi).
- Amme hizmeti fonksyonunun önemli bir faktör olduğu haller. (Sun'î gübre, Çimento).
- Her ikisinin ayırdedecek hattı çizmeğe çalışmak güç iştir. Fakat başka türlü olabilir mi?
- Devletin müdahalesini gerek teminat gerekse politik devamlılık bakımından icap eden sektörlerin ayrıca zikredilmesi zaruridir.
- 11 — Gelişmekte olan ülkelerde, salâhiyetli kimselerin, yabancı özel sermayeye devletin müdahale sahasını tesbit ederken tutumları kritik olabilir (meselâ petrol). Aynı şey yerli özel sermaye için de varittir.
- 12 — Özel sektör ufak veya orta çapta teşebbüslerin veya sadece ticarete inhisar eden faaliyetin ötesine nasıl geçecektir. Kredi müesseseleri, Proje hazırlanması, koruyucu tedbirler vesaire yolu ile yapılacak devlet yardımları ile. Bilhassa küçük çaptaki sermaye-dara yardım önemlidir.
- 13 — Kamu ve özel sektörlerin birbirlerinin durumlarını iyice anlamaları için önemli olan müşterek faaliyetlerde bulunmaktır. Buna yabancı sermaye de katılabilir. Bunun çeşitli birçok misâlleri mevcuttur. (Şili, Pakistan).
- Devletin kudret ve otoritesi, özel teşebbüsün elâstikiyet ve bilgisi ile ve gelişmekte olan ülkelerin özel durumlarına kabili tatbik çeşitli yollarla kuvvetlendirilebilir.

Cemiyetten Haberler

Cemiyet lokalimizin son bina taksidi olan 10.000.- TL. borç bakiye ödenmiş ve lokalimiz tam manâsıyla Cemiyetimizin malı olmuştur. Bu münasebetle Tünel Galip Dede Cad. No: 48/1 Beyoğlu/İstanbul adresindeki lokalimizin Camiamız mensuplarına ve arkadaşlarına devamlı açık bulundurulduğunu duyururuz.

«REKLÂM VE YAZI TEMİNİ HUSUSUNDA YAKIN ALÂKALARINIZI RİCA EDERİZ.»

* Kıymetli Meslektaşımız Sayın Macit Zeren yeni kabinede tekrar Ticaret Bakanı olarak ilân edildi. Cumhuriyetin kurulduğundan bugüne kadar kabineye giren ilk İktisat Fakültesi mezunudur. Meslektaşımızın mesaisinin memleket için hayırlı olmasını, muvaffakiyetler temennisiyle, dileriz.

** Mezunlarımızdan Raşit Gedik Çukobirlik Genel Müdürlüğüne tayin edilmiştir. Kıymetli mezunumuza yeni görevinde başarılar dileriz.

*** Sayın Fatih Yağcı Gül Birlik Genel Müdürlüğüne tayin olmuştur. Kıymetli mezunumuza yeni görevinde başarılar dileriz.

**** Mezunlarımızdan Ertan Gökçe ile mezunlarımızdan ve yazarlarımızdan Sayın Dr. Tunca TOSKAY 26.Eylül.1965 günü dünya evine girdi, Bayan ve Bay TOSKAY'ı candan tebrik eder saadetler dileriz.

Haziran 1965 dönemi mezunlarımız

FAKÜLTE	ADI SOYADI	BRANŞI
3693	Yusuf Mete Üçer	İşletme - Maliye
4778	Bekir Atabay	Sosyal Siyaset - Maliye
5291	Mehmet Ali Ağaner	İşletme - Maliye
★5506	Güler İnanc	İşletme - Maliye
★5707	İsmet Güller	İşletme - Maliye
5961	Coşkun Akyol	İşletme - Maliye
★5974	Suna Temuçin	Sosyal Siyaset - Maliye
7068	Erdoğan Atalay	İşletme - Maliye
7617	Nahit Aybet	İşletme - Maliye
7656	Ünal Tayfun	İşletme - Maliye
7837	Hüseyin Cahit Üzer	Siyasi İlimler - Maliye
8202	Müfit Erdem	İşletme - Maliye
8314	Erol Kapseloğlu	İşletme - Maliye
8355	Hulûsi Bülent Kavlak	İşletme - Maliye
8392	Yüksel Karagöz	İşletme - Maliye
8405	Cemal Altay	İşletme - Maliye
8445	Kutlu Teknur Biricik	Siyasi İlimler - Maliye
8461	Türker Akova	İşletme - Maliye
8506	S. Altan Balemir	İşletme - Maliye
★8520	Aylâ Erday	İşletme - Maliye
8603	Mustafa Demir	Sosyal Siyaset - Maliye
8660	Ersin Bilbaşar	İşletme - Maliye
8735	Erol Dikmen	İşletme - Maliye
8742	Aziz Gündoğdu	İşletme - Maliye
8873	Ergün Süer	İşletme - Maliye
8876	Ekrem Samangül	İşletme - Maliye
★8885	Ülkü Vural	İşletme - Maliye

701	Okan Kılıçay	İşletme - Maliye
780	Metin Şensoy	Sosyal Siyaset - Maliye
792	Mehmet Zihni Kalsın	İşletme - Maliye
★ 826	Serpil Akalın	Siyasî İlimler - Maliye
★ 827	Demet Bora	Siyasî İlimler - Maliye
838	Faruk Andaç	Siyasî İlimler - Sosyal Siyaset
847	Ömer Bayar	Sosyal Siyaset - Maliye
859	Necdet Atakul	İşletme - Maliye
870	Ayhan Güray	İşletme - Maliye
★ 913	Sezer Kartal	İşletme - Maliye
928	Vedat Önel	İşletme - Maliye
941	Ömer Durukan	İşletme - Maliye
957	Harütün Sahak	İşletme - İstatistik
973	İsmet Yılmaz	İşletme - Maliye
999	Ahmet Yazıcıoğlu	İşletme - Maliye
1032	Dinçer Bukni	İşletme - Maliye
1093	A. Haşmet Aksekibilgin	Sosyal Siyaset - Maliye
1105	Gündoğan Hozan	İşletme - Maliye
1133	Koray Oskay	Siyasî İlimler - Maliye
1134	Cahit Ahmet	İşletme - Maliye
1153	Erdoğan İçten	İşletme - Maliye
1160	Şefik Koldaş	İşletme - Maliye
1164	Tuncer Yeğen	İşletme - Maliye
★ 1182	Esin Kuyululu	İşletme - Maliye
1251	Sabit Mazi	İşletme - Maliye
1276	Erol Bağcıgil	İşletme - Maliye
1289	Erdoğan Yücelen	Siyasî İlimler - Maliye
1325	Osman Olçun	İşletme - Maliye
1407	Benöz Özkan	İşletme - Maliye
1529	Mustafa Ülker	İşletme - Maliye
1573	Abdullah Kocademir	İşletme - Maliye
1616	Süleyman İzgi	İşletme - Maliye
1630	Celâl Boran	Siyasî İlimler - Maliye
1755	Nadir Özşahin	İşletme - Maliye
1758	Nuri Atillâ İldaş	Sosyal Siyaset - Maliye
1761	Mustafa Altay	İşletme - Maliye
1772	Erol Okuyan	İşletme - Maliye
1803	Kemâl Kaleli	İşletme - Maliye
1808	Sabri Arsoy	İşletme - Maliye
1809	İsmet Arsoy	İşletme - Maliye
1891	Ruhi Salihoglu	Sosyal Siyaset - Siyasî İlimler
★ 1924	Şefika Ünlü	İşletme - Maliye
1926	İsmail Sarıkaya	İşletme - Maliye
2087	Ali Zihni Mete	İşletme - Maliye
2094	Ö. Sıtkı Gücelioğlu	İşletme - İstatistik
2124	Ceyhan Arda	İşletme - Maliye
2130	İmdat Öksüz	İşletme - Maliye
2154	Nuretin Ergül	Sosyal Siyaset - Maliye
★ 2177	Muallâ Mezhapoğlu	Siyasî İlimler - Maliye
2569	Nuretin Güreli	Siyasî İlimler - Maliye

Doktorunuzun verdiği re eteye g re eczaneden aldığınız il c n sizi sıhhate kavuşturacağına nasıl g veniniz varsa, TAMEK m mullerinin nefaset, lezzet ve m kemmeliyetine de aynı derecede g venebilirsiniz.

- DOMATES MAMULLERİ
- HAZIR YEMEKLER
- KOMPOSTOLAR
- RE EL ve MARMELATLAR
- ZEYT N ve TURşULAR
- SEBZE KONSERVELEERİ

TAMEK
KONSERVELEERİ

YEG NE KAL TE KONSERVE

3 parmağa kadar BORU İMALÂTINA BAŞLANMIŞTIR

Yıllık imalât kapasitesi 50.000 Ton

1964 İMALÂT PROGRAMI

STANDARD İMALÂT

Siyah, Galvanizli ve bütümlü borular. Din 2240 a göre
 $\frac{3}{8}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, 1, $1\frac{1}{4}$, $1\frac{1}{2}$, 2, $2\frac{1}{2}$, 3"

Sanayi boruları

13×0.9, 16×0.9, 19×0.9, 21×0.9, 25×1, 32×1.20 m/m

SİPARİŞ ÜZERİNE İMALÂT

13, 16, 19, 25, 32, 38, 42, 49, 60, 76, 90 m/m çapında
0,8 ila 3 m/m et kalınlığında her çeşit borular.

PROFİL BORULAR

Üçgen, kare, dikdörtgen, heksagonal, oval ve sair
şekillerde borular

Fabrikalar : Pendik Temenye — Florya, Beşyol İstanbul

Büro : Salıpazarı Han Kat 8 Tel : 44 74 27 - 44 74 26 Satış : 44 76 03

Telgraf: BORUSAN, İstanbul

B S BORU SANAYİİ

ANONİM ŞİRKETİ - İSTANBUL

FAZLA YORGUNLUKTAN İLERİ GELEN

Vücut kırıklığına karşı

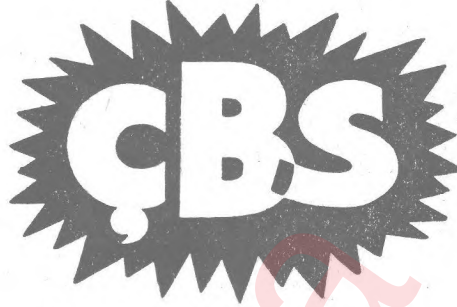
OPON, baş, diş, adale, sinir ağrılarını teskin eder
OPON, grip ve nezle başlangıcında birçok fena hali için en etkili ilaçtır
OPON, günde 6 tablet alınabilir

OPON

Yeni Ajans : 6585

TÜRKİYEDE İLK DEFA

PLASTİK
BADANA BOYALARI

Tarafından imâl edilmiştir

30 MUHTELİF CAZİP RENKLERDE

DAHA İYİSİ YOKTUR

Her yerde arayınız

ÇAVUŞOĞLU BOYA SANAYİİ - İSTANBUL

Tel : 49 67 10 (iki hat)

Yangın
Nakliyat
Hayat
Kaza
Trafik
Çocuk Felci
SİGORTALARI

ANKARA
SİGORTA

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş.

Kuruluşu : 1946

Sermayesi : 20.000.000.- Lira

Yurt içinde 60 Şube

Her türlü Banka muamelâtında

Emniyet, Sürat, Kolaylık

Dünyanın her yerinde muhabirleri var.

Tasarruf Mevduatında zengin para ikramiyeleri

G A R A N T İ

B A N K A S I

1965
YILINDA

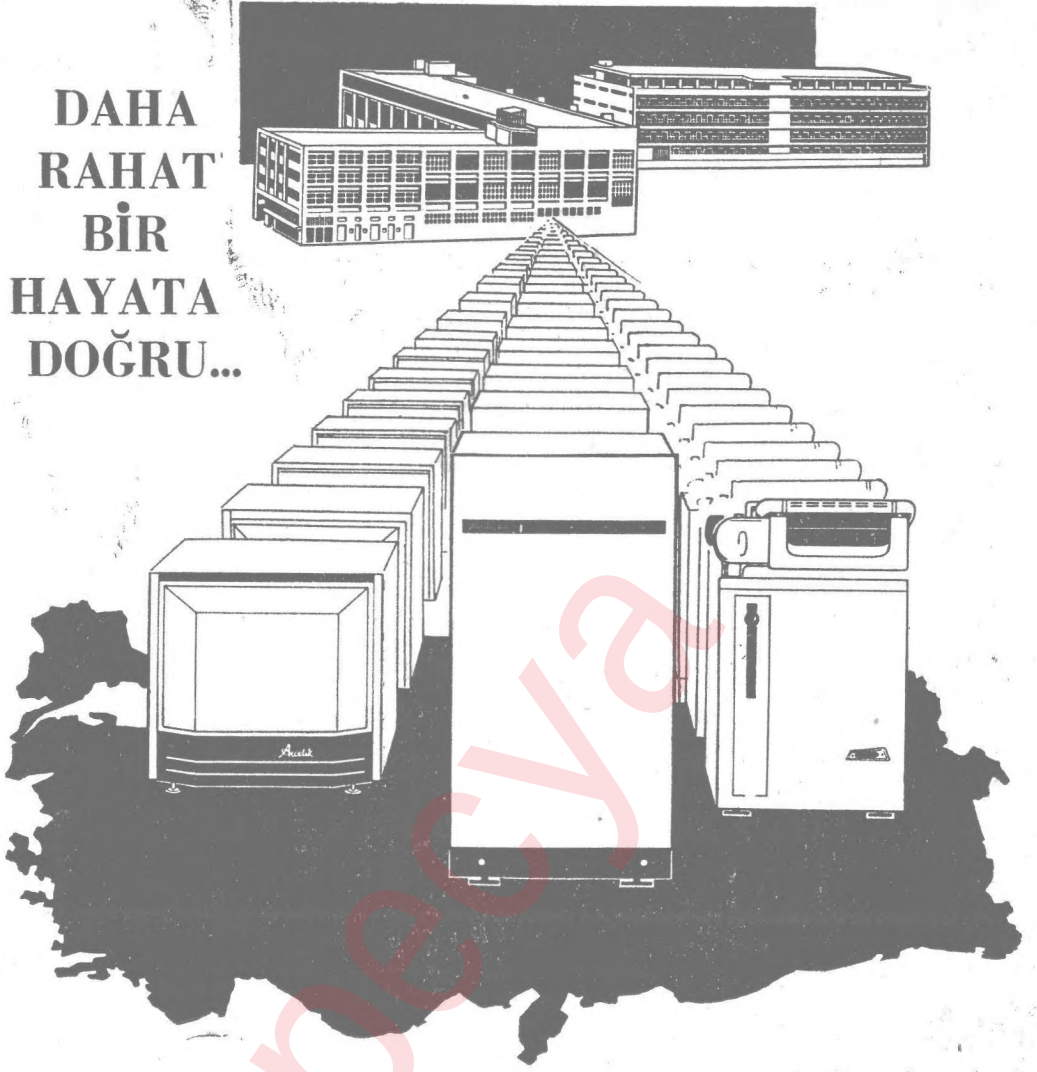
2.5 MİLYON
LİRA

* Fevkalâde
apartman daireleri

* Çeşitli, zengin
para ikramiyeleri

AKBANK

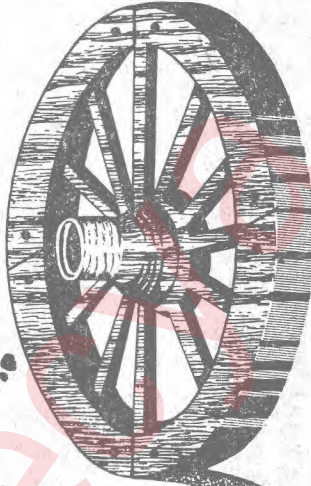
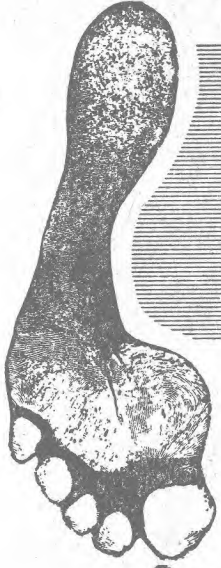
DAHA
RAHAT
BİR
HAYATA
DOĞRU...

Seri imalât sayesinde sağlanan uygun fiyatlar
ARÇELİK kalitesi ve konforundan
daha geniş halk kitlelerinin
faydalanmasını sağlıyor

ARÇELİK

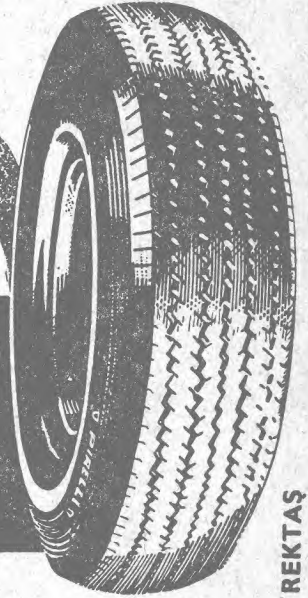
ÇAĞLAR BOYUNCA

**EN BASİTTEN
EN MÜKEMMELE**

PIRELLI

LÂSTİKLERİ

REKTAŞ

SUNAR FILM

1965 — 1966 PROGRAMINI TAKDİM EDER

1 — SESSİZLİK	Gunnel Lindblom
2 — MATA - HARI	Ingrid Thulin
3 — YILMAYAN ASLAN	Jeanne Moreau
4 — AŞKSIZ YAŞANMAZ	Jean - Louis Trintignant
5 — ATEŞ ÇEMBERİ	Montgomery Wood
6 — YAYLALAR KARTALI	Ida Gallin
7 — 077, CASUSLAR AVCISI	Henry Fonda
8 — BENGAL KAHRAMANLARI	Leslie Caron
9 — MOHİKANLARI SONU	Aldo Ray
10 — ÇILGIN KAHRAMAN	Heather Sears
11 — İSTANBULDA FIRTINA	Stewart Granger
12 — ŞAHANE KOCA	Elke Sommer
13 — GANSTERLER YUVASI	Ken Clark
14 — SEVİMLİ DOLANDIRICI	Fabienne Dali
15 — YUMUŞAK TEN	Richard Harrison
16 — İHTİRAS VADİSİ	Wandisa Guida
17 — ÖLDÜREN ARZU	Joachim Fuchsberger
18 — VATAN KURTARAN	Karin Dor
ASLANIN OĞLU	Robert Dhery
19 — ŞERBURG ŞEMSİYELERİ	Diana Dors
20 — UNUTULMAYAN SEVGİLİ	Ken Clark
	Philippe Hersent
	Claudia Cardinale
	Ugo Tognazzi
	George Nader
	Heinz Weiss
	Peter Sellers
	Wilfred Hyde White
	Françoise Dorleac
	Jean Desailly
	Susan Hayward
	Stephen Boyd
	Al Medison
	Patricia Owens
	Al Medison
	June Laverick
	Catherine Deneuve
	Anne Vernon
	Jeanne Moreau
	Henri Serre

Bu yılın büyük sürprizleri :
TERRYTOONS

MESUT YUVA